



ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ

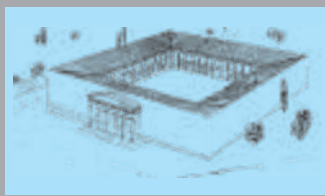
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΕΥΧΟΣ 37 - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011



Επιστροφές Αλαβριόδου 229
105 34 Πειραιάς



σελ. 5



σελ. 9



σελ. 14



σελ. 20

- 3 **Η θέση μας**
Ανησυχία από την αποψίλωση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας
Της Σύνταξης
- 4 **Γνώμη**
Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής και οι αρχαιότητες του Πειραιά
Του Προέδρου, Γιάννη Πολυχρονόπουλου
- 5 **Αρχιτεκτονικά**
BAUHAUS. Η «ΑΝΟΙΞΗ» της Αρχιτεκτονικής
Του Γιώργου Γάρδα, Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.
- 9 **Αρχαιογνωστικά**
Μια μικρή ιστορία οικονομικών κρίσεων από τον Αρχαίο Κόσμο
Του Γιώργου Σταϊνχάουερ, Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων
- 14 **Αρχαιολογικό Πανόραμα από την Ελλάδα και τον Κόσμο**
Επιμέλεια, Κωστή Μανωλάκη
- 16 **Ελεύθερες θέσεις**
Συλλογή ειδήσεων για τον Πειραιά του 1960 μέσα από δημοσιεύματα του περιοδικού «ΣΦΑΙΡΑ»
Του Δημήτρη Κρασνικολάκη
- 18 **Πειραικά και άλλα**
Του Παύλου Μπαλδόγλου, Γεν. Γραμματέα Φιλολογικής Στέγης Πειραιά
- 20 **Ιστορικά θέματα. Περί χαμένων ευκαιριών κι ελπίδων**
Του Μιχάλη Βλάχου, Δικηγόρου ε.τ.
- 21 **Βιβλιοπαρουσίαση**
- 22 **Μουσεία 21ου αιώνα**
Της Χριστίνας Σανούδου. Αναδημοσίευση από την Καθημερινή 29/11/11
- 23 **Νέα ευρήματα στο Μικρολίμανο**
Ιστορία των ηξέσεων, του Παύλου Μπαλδόγλου
- 24 **Εν τέλει... Σχολιογραφικά**

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου

“ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ”

Αλκιβιάδου 229, 185 36 Πειραιάς • Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς,
Τηλ. 210-4060000

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ:

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Μουσών 66, 185 34 Πειραιάς
Τηλ.: 210-4130939

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΑΡΔΑ
ΠΑΥΛΟΣ ΜΠΑΛΟΓΛΟΥ
ΓΕΡ.-ΝΙΚ. ΜΠΟΥΓΑΣ

Το περιοδικό κυκλοφορεί εκτός εμπορίου.
Διανέμεται δωρεάν.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις
απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΑΤΕΛΙΕ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΑ & ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑ Ο.Ε.
Κολλοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ “ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

- Δημαρχείο Πειραιά: Πλ. Κοραή 1
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά: Χαρ. Τρικούπη 31

Βιβλιοπωλεία:

- ΑΙΓΗΙΣ: Βασ. Γεωργίου Α΄ 11
- Τσαμαντάκης: Καραολή & Δημητρίου 43
- PASSPORT: Καραϊσκού 119

Ανησυχία από την αποψίλωση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας

ο μέτρο της εφεδρείας, εφαρμόζεται στα τυφλά, είναι άδικο, χωρίς μελέτη για την αναδιοργάνωση των υπηρεσιών του κράτους, προκαλεί μεγάλα προβλήματα και λειτουργεί διαλυτικά.

Όταν σε μια χώρα, σαν τη δική μας, η οποία «κάτω από κάθε πέτρα που θα σηκώσεις», βρίσκεις υπολλείμματα του αρχαίου πολιτισμού, και όταν είναι διαπιστωμένες από όλους, οι ελλείψεις σε επιστημονικό προσωπικό των αρχαιολογικών υπηρεσιών, το να συρρικνώνεις κι άλλο αυτές τις υπηρεσίες, είναι το λιγότερο ανευθυνότητα.

Η ανησυχία εντείνεται, από το γεγονός ότι ολόκληρες υπηρεσίες θα στερηθούν τις σημαντικές υπηρεσίες, ανθρώπων που για πολλά χρόνια ερευνούν κι έχουν φέρει στο φως σημαντικές αρχαιότητες.

Η βίαιη διακοπή του έργου τους μόνο ζημιά θα προκαλέσει στην αλυσίδα της αρχαιολογικής έρευνας, σ' όλη την Ελλάδα.

Σε πρώτη φάση ανακοινώθηκε η αποχώρηση - ουσιαστικά εκδίωξη του 10% του προσωπικού του ΥΠΠΟΤ.

Συμμεριζόμαστε την ανησυχία του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων που εξέπεμψαν, σε συνέντευξη Τύπου, «σήμα κινδύνου» για την αποψίλωση των Αρχαιολογικών υπηρεσιών.

Από το Υπουργείο Πολιτισμού αποχωρούν γύρω στους 800 εργαζόμενους. Από την αρχαιολογική υπηρεσία 95 αρχαιολόγοι.

Ωστόσο η αποτυχία του μέτρου της εφεδρείας, με τον τρόπο που έγινε προαναγγέλλει απολύσεις. Εξάλλου η συρρίκνωση του δημοσίου με βάση τις προσταγές της τρόικας θα συνεχιστεί με νέα κύματα απομακρύνσεων - απολύσεων με τη μια ή την άλλη μορφή μέχρι το 2015.

Ο τρόπος αυτός (βίαιος και χωρίς μελέτη και αξιολόγηση) θα αποβεί καταστροφικός. Από την Αρχαιολογική Υπηρεσία αποχωρούν σημαντικά στελέχη με τεράστια εμπειρία και επιστημονικό κύρος ενώ το έργο τους δεν είχε ολοκληρωθεί.

Κραυγαλέο παράδειγμα αποτελεί ο αρχαιολόγος κ. Α. Τσαραβόπουλος στα Κύθηρα, ο μοναδικός στο νησί, με το Αρχαιολογικό Μουσείο κλειστό λόγω των σεισμών, και που μόλις πρόσφατα ολοκληρώθηκε η στατικότητα του κτηρίου.

Ο κ. Α. Βασιλάκης στην Κεφαλονιά με σημαντική ανασκαφή στα Τζανάτα όπου έφερε στο φως σπουδαία μνημειώδη ευρήματα και που μόλις είχε τοποθετηθεί προϊστάμενος είχε να επιλέξει εφεδρεία ή σύνταξη.

Ακόμη το παράδειγμα της κας Λ. Αχειλαρά είναι ενδεικτικό. Καλούνταν να διακόψει το έργο της έκθεσης «Στο βασίλειο του Μεγάλου Αλεξάνδρου - Η Αρχαία Μακεδονία» στο Λούβρο.

Οι περισσότεροι που αποχωρούν δεν μπορούν να αντικατασταθούν εύκολα.

Το τραγικό είναι ότι η εξοικονόμηση των μισθολογικών δαπανών θα είναι δυσανάλογα μικρή σε σχέση με τη ζημιά που θα προκληθεί στο δημόσιο συμφέρον με την ευρύτερη έννοια.

Γιατί εκτός από την επιστημονική αξία - αυτή καθαυτή - μιας αρχαιολογικής ανακάλυψης, εάν δούμε συνολικά τις αρχαιότητες, με την στενή οικονομικά έννοια, τότε είναι μια μεγάλη επένδυση που αποδίδουν καρπούς μεσομακροπρόθεσμα.

Επομένως η κρίση δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με λογιστικά και μόνον κριτήρια. Ούτε όλες οι δαπάνες του κράτους, θα πρέπει να θεωρούνται ως σπατάλη.

Στο κάτω - κάτω αυτή η χώρα αν μπορεί να καυχηθεί για κάτι είναι η αρχαία της κληρονομιά, ο πολιτισμός και η Ναυτιλία. Μη διαλύσουμε κι αυτούς τους τομείς.

Της Σύνταξης

Ο Πρόεδρος κ. Γιάννης Πολυχρονόπουλος και το Δ.Σ. του Συλλόγου

«Φίλοι του Αρχαιολογικού Μουσείου Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά,

σας εύχονται

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ, ΕΙΡΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΤΟ 2012



Το ρυθμιστικό σχέδιο Αττικής και οι αρχαιότητες του Πειραιά



του ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συλλόγου

"Οι Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου,
Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής 2012-2021 αποτελεί μια σημαντική παράμετρο της ανάπτυξης στο λεκανοπέδιο της Αττικής για την επόμενη δεκαετία.

Είναι μια σημαντική «απόπειρα» μακρόπνοου σχεδιασμού που καθορίζει το χαρακτήρα και την κατεύθυνση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, των χρήσεων γης και το περιεχόμενο των δράσεων στο χώρο και στο χρόνο.

Είναι μια ευκαιρία να καθοριστούν οι απαραίτητες αλλαγές και τομές που απαιτούνται, για την ανασυγκρότηση ολόκληρου του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αττικής. Είναι επομένως ένα σημαντικό κείμενο, πολύ περισσότερο γιατί θα περιβληθεί με την ισχύ νόμου.

Η συμμετοχή του Δήμου Πειραιά στη συζήτηση και η συμβολή του για τη βελτίωση του Σχεδίου, όσον αφορά τον Πειραιά, πιστεύω ότι ήταν πιο οργανωμένη από κάθε άλλη φορά.

Η προετοιμασία και η τελική επεξεργασία της πρότασης του Δήμου και η δυναμική διεκδίκηση λύσεων στα προβλήματα της πόλης, ανεξάρτητα αν συμφωνεί κανείς ή διαφωνεί με επιμέρους προτάσεις, ήταν κατά κοινή ομολογία επαρκής και καθοριστική.

Ο «εξοπλισμός» της πόλης από ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα παρεμβάσεων και αλλαγών, είναι προϋπόθεση, για να ξεφύγει από το τέλμα και την καθοδική πορεία των τελευταίων χρόνων.

Η τεκμηριωμένη επιστημονικά, μελέτη του Δήμου, για το Ρυθμιστικό Σχέδιο, είναι δύσκολο να παραμεριστεί ή να απορριφθεί από τους εκπροσώπους της κεντρικής εξουσίας. Και απ' ό,τι πληροφορούμαστε ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αττικής, είναι έτοιμος να υιοθετήσει πολλά από όσα περιγράφονται και αναλύονται στις θέσεις του Δήμου Πειραιά.

Σ' αυτό το σημείωμα θα περιοριστούμε στην ενόπτη της πρότασης που αφορά τους αρχαιολογικούς χώρους της πόλης.

Με χαρά διαπιστώνουμε, ότι πολλές από τις ιδέες, τις θέσεις και τις προτάσεις του Συλλόγου Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου, υιοθετήθηκαν και ενσωματώθηκαν ως μέρος ενός ενιαίου πλέγματος, μέτρων, αλλαγών, παρεμβάσεων, για μια πόλη που σέβεται το ιστορικό της παρελθόν, αναδεικνύει και εντάσσει δημιουργικά στο σύγχρονο αστικό ιστό τα μνημεία της (αρχαία και νεώτερα).

Η κεντρική ιδέα της ενοποίησης των Αρχαιολογικών χώρων και η δημιουργία διαδρόμων περιπάτου, η προβολή τους και η συνολική αξιοποίησή τους, ανταποκρίνεται στην ανάδειξη της ταυτότητας του Πειραιά ως μιας πόλης με πλούσιο ιστορικό παρελθόν και αρχαιολογική κληρονομιά.

Η αποτύπωση όλων των αρχαιολογικών χώρων, η αναστήλωσή τους όπου απαιτείται, ο σχεδιασμός κοινόχρηστων χρήσεων συμπληρωματικά ως προς την ιστορικότητα των χώρων (ώστε να δημιουργηθούν πλατείες, πρωτότυποι χώροι παιδικών παιχνιδιών και διαδρόμων περιπάτου, με διάφορα δάπεδα), η σήμανση και η προβολή της ιστορικότητας, η σύνταξη νέων επεξηγηματικών χαρτών, η περιμετρική φύτευση για αισθητική αναβάθμιση, η εγκατάσταση πολιτιστικών χρήσεων γύρω από τους αρχαιολογικούς χώρους δημιουργούν πιστεύω τις προϋποθέσεις για μια καλύτερη εικόνα και ανάδειξή τους.

Η πρόταση για ένα δίκτυο πεζοδρόμων, η απελευθέρωση των χώρων, από κάθε «εμπόδιο» που δυσκολεύει την οπτική επαφή του επισκέπτη, και τη διασφάλιση της συνέχειας της διαδρομής, ο φωτισμός και η δημιουργία ευχάριστων στάσεων για ανάπαυλα, η προβολή της διαδρομής με αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών δίνουν το στίγμα για μια άλλη προσέγγιση του ζητήματος.

Οι διαδρομές περιπάτου με πολιτιστικό ενδιαφέρον, όπως προτείνεται, θα μπορούσε να είναι οι εξής:

Αρχαιολογικό Πάρκο Αστικών Πυλών Πειραιά- Δημοτικό Θέατρο - Λιμάνι Ζέας - Αρχαιολογικό Μουσείο - Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος - Κονώνεια Τείχη - Αστικό Πάρκο Πειραιϊκής - Αρχαιολογικός χώρος Ηετιώνειας Πύλης.

Η αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος (και με την ευκαιρία του Ρυθμιστικού Σχεδίου) για τις αρχαιότητες της πόλης, είναι μια θετική εξέλιξη που πρέπει να έχει συνέχεια.

Η συγκεκριμενοποίηση και η εκπόνηση μελετών για τα συγκεκριμένα έργα που απαιτούνται θα ήταν ένα αποφασιστικό βήμα που θα μας έφτανε πιο κοντά στην υλοποίηση ενός οράματος για την πόλη μας.

Όσο κι αν βρισκόμαστε εν μέσω της μεγαλύτερης και βαθύτερης κρίσης που έζησε η χώρα μεταπολεμικά, δεν θα πρέπει ποτέ να πάψουμε να ονειρευόμαστε.



BAUHAUS

η "ΑΝΟΙΞΗ" της Αρχιτεκτονικής

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΡΔΑ

Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

Η σημασία της ίδρυσης της σχολής του Bauhaus είναι τεράστια για τη σύγχρονη κοινωνία. Το Bauhaus είναι η μήτρα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Σε μια εποχή που ο κόσμος ήταν αναστατωμένος σε σχέση με τα κοινωνικο-πολιτικά δρώμενα (Βιομηχανική επανάσταση, Μαρξιστικές θεωρίες, πρωτοποριακές εφευρέσεις π.χ. φωτογραφική μηχανή) δε θα μπορούσε παρά να γίνει και στο χώρο των τεχνών (ελευθέρων και εφαρμοσμένων) μία επανάσταση.

Πρωτοπόρα και προοδευτικά μυαλά, όπως αυτά που αναφέρονται στο άρθρο αυτό, ίδρυσαν τη σχολή και δίδαξαν σε αυτή, στηριζόμενοι όχι στην αποκομιδή ωφελειών αλλά στην προώθηση των ιδεών τους για ένα καλύτερο περιβάλλον, με κέντρο των ιδεών τους τον ΑΝΘΡΩΠΟ. Οι χαρακτηριστικές φράσεις που διέδωσε η σχολή "less is more" ("το λιγότερο είναι περισσότερο") και "form follows function" ("η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία") α-

γνοούν τα διακοσμητικά στοιχεία γενικότερα, αφού τα ίδια τα υλικά κατασκευής αναδεικνύουν την αλήθεια και την καθαρότητα αυτής.

Το Μπάουχαους (Bauhaus)

"Οίκος Δόμησης" σε κατά λέξη μετάφραση, είναι η καλλιτεχνική και αρχιτεκτονική σχολή (ΕΙΚ. 1) που ιδρύθηκε από τον αρχιτέκτονα Βάλτερ Γκρόπιους (Walter Gropius) (ΕΙΚ. 2), στην γερμανική πόλη Βαϊμάρη (Weimar), το 1919. Το όνομά προήλθε από αντιστροφή της γερμανικής λέξης Hausbau (οικοδόμηση). Μέσα στη "θερμοκηπιακή" ατμόσφαιρα της μεταπολεμικής Γερμανίας



ΕΙΚ. 1 Το κτήριο της Σχολής Bauhaus



ΕΙΚ. 2 Βάλτερ Γκρόπιους

ο Γκρόπιους συνδύασε την Σχολή Καλών Τεχνών και την Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών για την ίδρυση

του Μπάουχαους.

Η χρήση της τεχνολογίας για καλλιτεχνικούς σκοπούς, η μη διάκριση μεταξύ καλών και εφαρμοσμένων τεχνών και η αναγκαιότητα της σφαιρικής διδασκαλίας όλων των μορφών τέχνης είναι μεταξύ των κεντρικών ιδεών που προώθησε η σχολή. Ουσιαστικά το Μπάουχαους συμπύκνωσε, σε εκπαιδευτική μορφή, την τεχνική πραγματικότητα του μοντερνισμού. Επανάφερε τη διδασκαλία σε εργαστήρια, σε αντίθεση με τον τρόπο λειτουργίας των ακαδημιών και στο μικρό χρονικό διάστημα που λειτούργησε, δίδαξαν επιφανείς αρχιτέκτονες και καλλιτέχνες του 20ού αιώνα, όπως ο Βασίλι Καντίνσκι (Wassily Kandinsky), ο Γιохάνες Ίτεν (Johannes Itten), ο Μαρσέλ Μπρόιερ (Marcel Breuer) και ο Πάουλ Κλέε (Paul Klee).

Το Μπάουχαους λειτούργησε σε τρεις διαφορετικές πόλεις της Γερμανίας, στη Βαϊμάρη (Weimar, 1919-1925), στο Ντεσάου (Dessau, 1925-1932) και στο Βερολίνο (Berlin, 1932-1933), υπό την διεύθυνση των Βάλτερ Γκρόπιους (Walter Gropius, 1919-1928), Χάνες Μέγιερ (Hannes Meyer, 1928-1930) και Μις βαν ντερ Ρόε (Ludwig Mies van der Rohe, 1930-1933) αντίστοιχα. Οι αλλαγές στην έδρα και στην ηγεσία της σχολής συνδέονταν με αντίστοιχες διαφοροποιήσεις στην πολιτική της αλλά και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ύφους της.

Βασικά χαρακτηριστικά του Μπαουχάους ήταν η απλότητα, η λειτουργικότητα και η χρηστικότητα, με ιδιαίτερη έμφαση σε γεωμετρικές φόρμες και στο χρώμα. Η σχολή Μπαουχάους απέρριπτε κάθε περιττό διακοσμητικό στοιχείο, θεωρώντας πως η ίδια η πρώτη ύλη περιέχει ένα είδος φυσικής και εγγενούς διακοσμητικής ικανότητας (ΕΙΚ. 3).

Στόχος της σχολής Μπαουχάους ήταν η αναβάθμιση των προϊόντων μαζικής παραγωγής, όπως τα έπιπλα αλλά και ολόκληρης της έννοιας της κατοικίας (ΕΙΚ. 4-7) αν και



ΕΙΚ. 3 Θέα από το εσωτερικό της σχολής. Λιτότητα διακόσμησης



Εικ.4 Καρέκλα



Εικ.5 Καρέκλα



Εικ.6 Καρέκλα και σκαμπό για το περίπτερο της έκθεσης της Βαρκελώνης Μίες βαν ντερ Ρόου



Εικ.7 Σετ σαλονιού Le Corbusier

τάχθηκε αντίθετη στην τάση πλήρους εμπορευματοποίησης, κρατώντας τους καθηγητές που δίδασκαν έξω από τα στενά πλαίσια της παραγωγής, προτρέποντάς τους να θεωρούν το έργο τους έκφραση δημιουργικότητας και τέχνης.

Η βαθύτερη θεωρία πάνω στην οποία στηρίχθηκε και η εκπαιδευτική δομή της σχολής Bauhaus ήταν πως **ο τελικός στόχος είναι ένα ολοκληρωμένο και ενιαίο κτίσμα**. Στο μανιφέστο του 1919, ο Γκρόπιους ξεκινά με τη φράση "Απόλυτος στόχος κάθε

δαστές, βοηθούς και αρχιτέκτονες αντίστοιχα. Όσοι αποφοιτούσαν δικαιούνταν είτε να μείνουν στη σχολή και να πειραματιστούν περαιτέρω με τα μέσα που προσέφερε η σχολή, είτε να μαθητεύσουν ακόμα περισσότερο δίπλα στους καθηγητές.

Στα δύο χρόνια της διεύθυνσης του αρχιτέκτονα Hannes Meyer, η φιλοσοφία της σχολής Bauhaus μετατοπίστηκε από την αισθητική αρτιότητα προς τη λειτουργικότητα και την ικανοποίηση των απαιτήσεων του χρήστη. Σε αυτή την περίοδο ανατέθηκαν



Εικ.8 Λάμπα γραφείου



Εικ.9 Αφρικανική καρέκλα



Εικ.10 Αφίσα Μπαουχάους



Εικ.11 Σκάκι



Εικ.12 Διάγραμμα Διδακτικών Αρχών Σχολής Κύκλοι Σπουδών

δημιουργικής δραστηριότητας είναι το κτήριο". Με αυτό τον τρόπο, το κίνημα του Μπαουχάους **προσπάθησε να ενοποιήσει την έννοια της τέχνης με την διαδικασία της παραγωγής, υποτάσσοντας παράλληλα τα τεχνικά μηχανικά μέσα στην ανθρώπινη δημιουργικότητα**. Η σχολή Μπαουχάους αξιοποίησε την ανθρώπινη ατομική προσπάθεια στα πλαίσια μιας βιομηχανικής παραγωγής που στο παρελθόν ήταν απόλυτα τυποποιημένη.

Αρχή της σχολής ήταν το ανοιχτό πνεύμα μπροστά στις νέες προκλήσεις της εποχής αλλά και ειδικότερα η προσέγγισή τους περισσότερο από μια πρακτική άποψη και λιγότερο θεωρητικά. Ο Gropius ανέθεσε σε ζωγράφους τον ρόλο των καθηγητών καθώς πίστευε ότι η ζωγραφική οριοθετεί την αισθητική του κάθε αιώνα.

Στη **σχολή Bauhaus του Gropius**, λειτουργούσαν συνολικά τρία εργαστήρια, μέσα στα οποία οι **σπουδαστές της σχολής διδάσκονταν από ελεύθερο σχέδιο και ιστορία της τέχνης μέχρι μεταλλοτεχνία, υφαντουργική και καλλιγραφία (εικ.8-12)**. Κάθε σπουδαστής είχε την υποχρέωση να ολοκληρώσει μια σειρά μαθημάτων και μετά μπορούσε να επιλέξει έναν από τρεις κύκλους σπουδών, για σπου-

στη σχολή σημαντικά έργα, μεταξύ των οποίων ένα για την πόλη του Dessau που αφορούσε την κατασκευή πέντε διαμερισμάτων (διατηρούνται έως σήμερα) και ένα για την πόλη του Βερνau και την κατασκευή των γραφείων του Ομοσπονδιακού Σχολείου των Γερμανικών Συνδικάτων (ADGB) (**εικ.13**).

Όταν ανέλαβε τη διεύθυνση της σχολής ο Mies van der Rohe (**εικ.14**), αποκέρυξε τις προγενέστερες πολιτικές των Gropius και Meyer καθώς και όλους τους υποστηρικτές τους. Προσπάθησε να επιβάλει μια προσωπική αντίληψη ("less is more"), ωστόσο σε αυτή την περίοδο δεν σημειώνεται κανένα υλοποιημένο



Εικ.13 Γραφεία Ομοσπονδιακού Σχολείου Γερμανικών Συνδικάτων (ADGB)



Εικ.14 Μίες βαν ντερ Ρόου

πρόγραμμα ή έργο από τη σχολή.

Αν και το Μπάουχαους δεν υπήρξε ποτέ μία καθαρά αρχιτεκτονική σχολή, ωστόσο η αρχιτεκτονική κυριαρχούσε πάντοτε και όλες οι άλλες εφαρμοσμένες τέχνες ήταν υποταγμένες σε αυτήν. **Η επιρροή που άσκησε στην εξέλιξη της μοντέρνας αρχιτεκτονικής είναι ανυπολόγιστη.** Στη σχολή διδασκόταν ότι είχε σχέση με την αρχιτεκτονική, το σχέδιο αλλά και την τελική κατασκευή και αναπτύσσονταν νέες μέθοδοι που βασίζονταν σε συγκεκριμένους τύπους και στην τυποποίηση και δεν στόχευαν μόνο στην παραγωγή νέας αρχιτεκτονικής, αλλά και σε έναν νέο τρόπο ζωής μέσα από την αρχιτεκτονική αυτή.

Το παράδοξο στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της σχολής ήταν ότι, αν και υποστήριζε ότι ο απώτερος στόχος όλης της δημιουργικής δραστηριότητας ήταν το κτίριο και η κατασκευή έργων, η σχολή δεν προσέφερε μαθήματα αρχιτεκτονικής παρά μόνο μετά το 1927. Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση στη Βαϊμάρη αρχικά προέρχονταν από την ιδιωτική αρχιτεκτονική πρακτική του Γκρόπιους και για ένα σύντομο διάστημα τα μαθήματα είχε αναλάβει ο συνεργάτης του Χάνες Μέγιερ. Η αρχιτεκτονική παραγωγή του Μπάουχαους ανήκε ουσιαστικά στους ίδιους, με αξιοσημείωτα έργα το ίδιο το κτίριο της σχολής και τις κατοικίες των καθηγητών, την κατοικί-

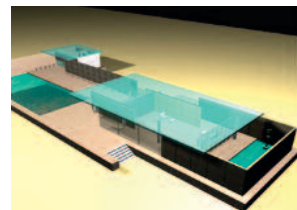
λιο και φρόντισε να διακόψει τα συμβόλαια των καθηγητών. Εναν χρόνο αργότερα η σχολή μετακόμισε στο Βερολίνο, όπου φυτοζωούσε για λίγο διάστημα στις εγκαταστάσεις ενός εγκαταλελειμμένου εργοστασίου των προαστίων, ώσπου να κλείσει τελείως μερικούς μήνες αργότερα. Μεταγενέστερες απόπειρες αναβίωσης εκείνης της έντονα δημιουργικής ατμόσφαιρας στη μεταπολεμική Γερμανία και στην Αμερική απέτυχαν.



Εικ. 17 Οι καθηγητές της Σχολής



Εικ. 19 Τσαγιέρα Μαρριάνε Μπραντ



Εικ. 18 Το περίπτερο της έκθεσης της Βαρκελώνης Μίες βαν ντερ Ρόου



Εικ. 21 Ζωγραφική Παουλ Κλέε



Εικ. 20 Ζωγραφική Βασίλι Καντίνσκι



Εικ. 15 Πύργος Tribune, Σικάγο



Εικ. 16 Οικία Αδόλφου Ζόμερφελντ του Βάλτερ Γκρόπιους

α του Άντολφ Ζόμερφελντ (Adolf Zomerfeld) και την οικία Otte στο Βερολίνο, καθώς και τα σχέδια για τον πύργο Tribune Tower στο Σικάγο που υπέβαλε το γραφείο του Γκρόπιους στα πλαίσια διαγωνισμού (Εικ. 15-16). Οι σπουδαστές της σχολής συνεισέφεραν κυρίως σε μικρότερης εμβέλειας εργασίες στους εσωτερικούς χώρους (σχεδίαση γραφείων, αγγειοπλαστική, εσωτερική διακόσμηση κ.τ.λ.).

Η ανάληψη της εξουσίας από τον Αδόλφο Χίτλερ, σήμανε και την οριστική παύση λειτουργίας της σχολής Μπάουχαους, πιο διάσημης σχολής του 20ου αιώνα, στις 11 Απριλίου του 1933. Το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα είχε αντιπαχθεί στο Μπάουχαους σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '20, καθώς το εκλάμβανε ως ένα μέτωπο κομμουνιστών, ειδικά επειδή πολλοί Ρώσοι καλλιτέχνες αναμίχθηκαν με αυτό. Το 1931 το ναζιστικό κόμμα κέρδισε την πλειοψηφία στο τοπικό συμβού-

Μερικοί από τους πλέον σημαντικούς καλλιτέχνες και αρχιτέκτονες που δίδαξαν στη σχολή Bauhaus είναι (Εικ. 17-21):

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ:

Μίες βαν ντερ Ρόου (Mies van der Rohe)
Βάλτερ Γκρόπιους (Walter Gropius)
Μαρριάνε Μπραντ (Marianne Brandt)
Μαρσέλ Μπρόιερ (Marcel Breuer)
Κρίστιαν Ντελ (Christian Dell)
Ludwig Hilberseimer
Ιωάννης Δεσποτόπουλος (Jan Despo)

ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΓΛΥΠΤΕΣ:

Γιόζεφ Άλμπερς
Γιοχάνες Ίπτεν
Βασίλι Καντίνσκι (Wassily Kandinsky)
Πάουλ Κλέε (Paul Klee)
Γκέρχαρντ Μαρκς
Λάσλο Μόχοϊ-Νάγκι
Λάιονελ Φάινινγκερ



Εικ.22 Ωδείο Αθηνών
Ιωάννης Δεσποτόπουλος (Jan Despo)

Ο μοναδικός Έλληνας που φοίτησε στη σχολή του Μπάουχαους ήταν ο καθηγητής Ιωάννης Δεσποτόπουλος (1903 - 1992), ο οποίος στη διάρκεια της δεκαετίας του '30 συμμετείχε στην ανάπτυξη της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Το σημαντικότερο μεταπολεμικό του έργο είναι η βραβευμένη μελέτη για το Πολιτιστικό Κέντρο της Αθήνας, από το οποίο πραγματοποιήθηκε μόνο ένα μικρό μέρος, το σημερινό Ωδείο Αθηνών (Εικ.22).

Τις αρχές του Μπάουχαους ωστόσο μπορούμε να τις ανιχνεύσουμε και στην Ελλάδα στα χαρακτηριστικά "κυβιστικά" κτίρια της Αθήνας, όπως η Αμερικανική Πρεσβεία έργο του Γκρόπιους, η οποία χτίστηκε με σύγχρονες τεχνικές, με κολόνες εμπνευσμένες από τον Παρθενώνα και πεντελικό μάρμαρο. Επίσης το Πολεμικό Μουσείο και την Εθνική Πινακοθήκη, την πρόσοψη του Porto Carras Grand Resort που σχεδιάστηκε από τον Γκρόπιους,



Εικ.23 Προσφυγικές πολυκατοικίες
οδού Αλεξάνδρας, Αθήνα

το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας στην Πλατεία Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη, αλλά και πλήθος πολυκατοικιών που σχεδιάστηκαν από Έλληνες αρχιτέκτονες οι οποίοι επηρεάστηκαν

από τον μοντερνισμό και το Μπάουχαους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι προσφυγικές πολυκατοικίες της οδού Αλεξάνδρας στην Αθήνα (Εικ.23), το σημαντικότερο παράδειγμα λαϊκής κατοικίας στην Ελλάδα κατά το μεσοπόλεμο, των αρχιτεκτόνων Κ. Λάσκαρι και Δ. Κυριακού, οι οποίες σύμφωνα με τον καθηγητή Δημήτρη Φιλιππίδη στο βιβλίο του "Νεοελληνική Αρχιτεκτονική" "έχουν σχεδιαστεί σε ύφος καθαρά γερμανικού φονξιοναλισμού () στη μεταφορά στην Ελλάδα των καθαρών μορφών του Μπάουχαους οι πολυκατοικίες αυτές, παρόλη την κακή τους συντήρηση, διατηρούν ακόμη σήμερα μια γεωμετρική διαύγεια και μια πρωτοποριακή τολμηρότητα".

Το Bauhaus άσκησε σημαντική επίδραση στις τάσεις της τέχνης και της αρχιτεκτονικής στη δυτική Ευρώπη αλλά και τις Ηνωμένες Πολιτείες όταν πολλοί από τους καλλιτέχνες που αναμίχθηκαν σε αυτό εξορίστηκαν από το ναζιστικό καθεστώς και αναζήτησαν την τύχη τους εκεί.

Οι Walter Gropius, Marcel Breuer και Laszlo Moholy-Nagy εργάστηκαν μαζί στα μέσα της δεκαετίας του '30, στην Αγγλία για το πρόγραμμα "Isokon" μέχρι το ξέσπασμα του πολέμου. Προς το τέλος της δεκαετίας του '30 ο Mies van der Rohe εγκαταστάθηκε στο Σικάγο όπου συνέχισε με επιτυχία το αρχιτεκτονικό του έργο. Ο Moholy-Nagy ίδρυσε στο Σικάγο το "Νέο Μπαουχάους" (New Bauhaus) χάρη στη χορηγία του βιομηχάνου Walter Paeppcke. Ο Herbert Bayer, υπό την υποστήριξη του Paeppcke συμμετείχε σε αρκετά προγράμματα για το Άσπεν της Αμερικής.

Τόσο ο Gropius όσο και ο Breuer δίδαξαν στη σχολή σχεδίου του Χάρβαρντ ενώ συνεργάστηκαν και επαγγελματικά μέχρι το 1941. Το τμήμα του Χάρβαρντ είχε μεγάλη επιρροή στα τέλη της δεκαετίας του '40 και στις αρχές της δεκαετίας του '50. Ανάμεσα στους σπουδαστές του βρίσκονται οι Philip Johnson, I.M. Pei, Lawrence Halprin και Paul Rudolph.

Απο πολλούς θεωρείται πως η σημαντικότερη συμβολή του Bauhaus βρίσκεται στον τομέα της σχεδίασης και ειδικότερα του σχεδίου επίπλων. Οι καλλιτέχνες της σχολής άφησαν ανεξίτηλα σημάδια και σε ότι αφορά το σχέδιο στον εξοπλισμό hi-fi, στις καφετιέρες, στα ραδιόφωνα, στις εντοιχισμένες κουζίνες, καθώς και στην τυπογραφία και στη φωτογραφία. Πολλά χαρακτηριστικά προϊόντα Μπαουχάους σχεδιάζονται και κυκλοφορούν απaráλλακτα ως σήμερα, όπως οι ταπετσαρίες, τα υφάσματα, τα φωτιστικά και οι διάσημες μεταλλικές πολυθρόνες.

Το 1944 ιδρύθηκε το δημόσιο Ίδρυμα Bauhaus-Dessau, χάρη στο οποίο το κολέγιο Bauhaus-Dessau άρχισε από το 1999 να προσφέρει μεταπτυχιακά προγράμματα με συμμετέχοντες από όλο τον κόσμο.

Από τα φωτιστικά, τα έπιπλα και τις συσκευές που έχουμε στο σπίτι μας, έως τις εφημερίδες που διαβάζουμε, την αρχιτεκτονική και την εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης σε ολόκληρο τον κόσμο, η επίδραση που άσκησε και εξακολουθεί να ασκεί στη ζωή μας το Μπάουχαους είναι αδιαμφισβήτητη. Ειδικότερα στους τομείς της αρχιτεκτονικής και του βιομηχανικού σχεδιασμού (design), το ύφος της σχολής Μπάουχαους επέδρασε καταλυτικά, ενώ τα έργα που παράχθηκαν μέσα από τα εργαστήρια της σχολής έγιναν αντικείμενα εκτεταμένης αναπαραγωγής.

Πηγές:

<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=119784>
<http://www.greekarchitects.gr>
<http://ritsmas.wordpress.com>
<http://www.interior357.com/122.htm>

Μια μικρή ιστορία οικονομικών κρίσεων από τον Αρχαίο κόσμο

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Αρχαιολόγου
τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

Χάριν επικαιρότητας το σημερινό άρθρο είναι αφιερωμένο σε δύο μεγάλες κρίσεις από τον αρχαίο κόσμο: εκείνη που πέρασε νικηφόρα η Αθήνα μετά την ήττα στον Πελοποννησιακό πόλεμο και τη γενική -και τελική- κρίση των πόλεων της αυτοκρατορίας στα μέσα του 3ου αι.μ.Χ. Γίνεται μια σύντομη περιγραφή των αιτίων, των φαινομένων και των θεραπειών που εφαρμόστηκαν. Κάθε ομοιότητα (ή διαφορά) με πρόσωπα και γεγονότα είναι τυχαία, αλλά ίσως διδακτική.

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΝ 4ο ΑΙΩΝΑ

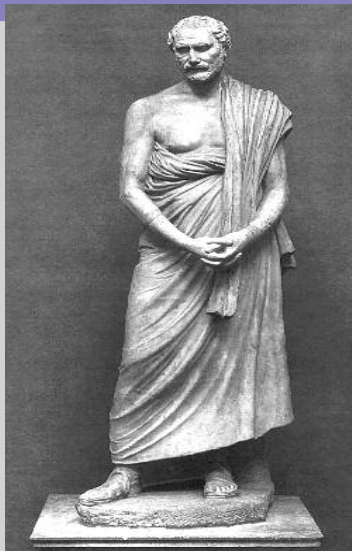
Την επόμενη μέρα του μεγαλύτερου πολέμου, που -για τον Θουκυδίδη- είχε γνωρίσει η Ελλάδα, η Αθήνα βρίσκεται μπροστά σε κενά ταμεία και μια ρημαγμένη εγκαταλελειμένη χώρα. Στην οικονομία, όπου οι ανάγκες του πολέμου ξεπερνούν τις δυνατότητες της χώρας η πόλη έχει ήδη καταφύγει στα έσχατα μέτρα: τη ρευστοποίηση το 407/6 π.Χ. των τελευταίων αποθεμάτων (του χρυσού ενδύματος της Παρθένου Αθηνάς), που θα ακολουθήσει, τον επόμενο χρόνο, ο ευτελισμός του νομίσματος με την κοπή για πρώτη (και τελευταία) φορά χάλκινων επάργυρων δραχμών (Αριστοφάνης, Βάτραχοι στ. 717-733). Το καταπιεσμένο μίσος της αθηναϊκής αριστοκρατίας θα ξεσπάσει μετά την ήττα το 404 π.Χ. στην αμοσσταγή τυραννία των τριάκοντα. Με τον εμφύλιο που θα ακολουθήσει συνδέονται και τα πρώτα εξωτε-

ρικά δάνεια της Αθήνας: οι ολιγαρχικοί δανείζονται 100 τάλαντα από τους Σπαρτιάτες, για τη μισθοφορία του στρατού τους, ο Θρασύμβουλος τουλάχιστον δύο από τους Βοιωτούς. Η κρίση θα ξεπεραστεί χάρη στον πατριωτισμό και τη μετριοπάθεια της εκκλησίας του δήμου, που (παρά τις συμφωνίες για κατανομή των χρεών στις δυο αντίπαλες παρατάξεις) αποφάσισε -ίσως μετά τη ναυμαχία της Κνίδου το 394 π.Χ.- την από κοινού αποπλήρωση του χρέους, και την αποτακατάσταση του νομίσματος (Αριστοφάνης: Εκκλησιάζουσες στ. 819-822, 392 π.Χ.).

Στα επόμενα σαράντα χρόνια, από το 394 έως το 355 π.Χ. οι Αθηναίοι θα προσπαθήσουν να αποκαταστήσουν και την ηγεμονία τους: ανασυγκροτείται ο στόλος, και επιχειρείται η ανασύσταση πάνω σε νέες, πιο δίκαιες, βάσεις της συμμαχίας και της κυριαρχίας στο Αιγαίο, από την οποία σε μεγάλο βαθμό εξαρτιώνταν ο ανεφοδιασμός της πόλης με σιτηρά. Το συμμαχικό φόρο αντικαθιστά μια πολύ ισχυρή συμ-

μετοχή (σύνταξις) των συμμάχων, η συνεχής, όμως, πολεμική δραστηριότητα εξαντλεί τους πόρους της πόλης. Η τελική αποτυχία, που σφραγίστηκε με την επανάσταση των συμμάχων το 355 π.Χ., έφερε στο φως την οικονομική αδυναμία της Αθήνας, με τα έσοδα της πόλης να έχουν περιοριστεί τώρα (το 355 π.Χ.) στα 130 τάλαντα (από τα 1000 που ήταν το 431 π.Χ.).

Το δεύτερο και μεγαλύτερο πλήγμα - στην πολεμική ισχύ αλλά και στο ηθικό της- θα το δεχθεί η Αθήνα το 338 π.Χ. στη μάχη της Χαιρώνειας, όταν μετά από ένα μακρόχρονο, με πολλές φάσεις αλλά με μικρό ενθουσιασμό, αγώνα κατά της ανερχόμενης μεγάλης δύναμης της Μακεδονίας, στον οποίο αναλώθηκε ο Δημοσθένης (εικ.1), η πόλη για πρώτη φορά αναγκάστηκε να παραδεχθεί ότι είχε χάσει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στα ελληνικά πράγματα. Το εφιαλτικό σκηνικό του τέλους εποχής συμπληρώνει μια μακρόχρονη ξηρασία, η οποία -σε συνδυασμό με την απώλεια του ελέγχου των θαλασσών -



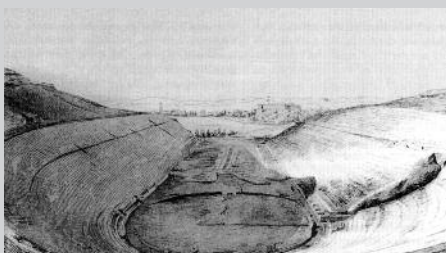
εικ. 1 Στο μεταθανάτιο άγαλμα του Δημοσθένη διακρίνεται το πείσμα αθλή και η απογοήτευση για την αδυναμία αντιμετώπισης του Άρεως από τη Μακεδονία



εικ. 2 Στήλη με τα ονόματα των γονέων του Λυκούργου από τον ταφικό περίβολο της οικογένειας



εικ. 3 Η επίστεψη του όρκου των εφήβων από τις Αχαρνές



εικ. 4 Το παναθηναϊκό στάδιο, κατά την απόκλιψη του τον 19ο αι.

είχε ως αποτέλεσμα το φάσμα της σιτοδεΐας (με διακοπές στις δεκαετίες 330 και 320 π.Χ.), την ακρίβεια και -λόγω του υψηλού κόστους διατροφής των δούλων- την δραματική πτώση της παραγωγής των μεταλλείων του Λαυρίου. Αποκτά έτσι μοναδικό -θα έλεγα επίκαιρο- ενδιαφέρον το πώς, με ποιο μίγμα συντηρητικής και ρηξικέλευθης οικονομικής, κοινωνικής και ιδεολογικής πολιτικής η Αθήνα, κατάφερε μέσα στα επόμενα 12 χρόνια όχι μόνο να βγεί από το αδιέξοδο αλλά να γνωρίσει μια νέα, τελευταία ακμή, όπως αυτή της χρυσής εποχής του Περικλέους.

Η επικαιρότητα που κάτω από αυτές τις συνθήκες είχε αποκτήσει τον 4ο αιώνα η οικονομία, διακρίνεται στην αγωνία για την εξεύρεση των αναγκαίων για τη διατήρηση της κοινωνικής δημοκρατίας, πόρων (εσόδων) και τον περιορισμό των δαπανών. Τα οικονομικά ζητήματα αποτελούν το κεντρικό αντικείμενο συζητήσεων και προβληματισμών, στον Ξενοφώντα όπως και στον Αριστοτέλη (βλ. Ρητορική 1359b 20-32 και τον αποδιδόμενο σ' αυτόν Οικονομικό). Το ενδιαφέρον για ένα νοικοκύρεμα των οικονομικών φαίνεται στην καθιέρωση για πρώτη φορά ενός προϋπολογισμού (του "μερισμού") των εσόδων στους διάφορους άρχοντες που ήταν υπεύθυνοι των διαφόρων τομέων της διοικήσεως), και στο σημαντικό πολιτικό ρόλο που θα καταλάβουν τον 4ο αιώνα π.Χ. πολιτικοί με ικανότητες στον οικονομικό τομέα, από τον Καλλίστρατο έως το Δημήτριο το Φαληρέα, ανάμεσα στους οποίους κεντρική θέση κατέχει η προσωπικότητα του Λυκούργου, από το αριστοκρατικό γένος των Βουταδών (εικ.2). Το έδαφος για το Λυκούργο είχε προετοιμασθεί από τον Εύβουλο, από τον κύκλο του οποίου είναι πιθανόν ότι και αυτός προερχόταν. Με τη συγκέντρωση των οικονομικών σε δυο μεγάλα ταμεία για τον πόλεμο (των στρατιωτικών) και τα δημόσια έργα και θεάματα (το θεωρικών) που ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων, ο προϋπολογισμός είχε αποκτήσει μεγαλύτερη ευελιξία, και τα έσοδα είχαν φθάσει στα 400 τάλαντα. Ο Λυκούργος θα προωθήσει τη συγκέντρωση ακόμα περισσότερο με τη

δημιουργία ενός κεντρικού "υπουργείου οικονομικών", του οποίου τη διοίκηση, αναλαμβάνει ο ίδιος και οι φίλοι του για τρεις τετραετίες (337-324 π.Χ.) έως το θάνατό του, θέτοντας αυτομάτως στο περιθώριο όλους τους πολιτικούς (ρήτορες), όπως θα τον κατηγορήσει αργότερα ο Υπερείδης.

Όπως και με τον Περικλή, που ο ίδιος έχει ως πρότυπο, η δύναμη (και η επί μια 12ετία επανεκλογή) του Λυκούργου βασίζεται στην εμπιστοσύνη που εμπνέει στο λαό αλλά και στις πλούσιες τάξεις, η ακεραιότητα του χαρακτήρα, ο ρεαλισμός και συγχρόνως ο φανατικός πατριωτισμός του. Σε αντίθεση με την επιθετική πολιτική, που χαρακτήριζε την παράδοση του αθηναϊκού ιμπεριαλισμού, που αντιπροσώπευε ένας Δημοσθένης, ο Λυκούργος προώθησε ένα μεγαλόπνοο πρόγραμμα που στόχευε όχι απλώς στην κάλυψη των άμεσων αναγκών αλλά στην αναγέννηση των θεσμών και των λειτουργιών, που αποτελούσαν την προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία και την αποκατάσταση της θέσης της πολιτείας στη συνείδηση του πολίτη και στον ελληνικό κόσμο. Ένας από τους άμεσους στόχους του προγράμματος ήταν η ολοκλήρωση του έργου της πολεμικής θωράκισης της πόλης, που είχε αρχίσει ο Εύβουλος, αλλά διακόπηκε στη συνέχεια: η επισκευή των τειχών της πόλεως και του Πειραιώς, καθώς και των συνοριακών φρουρίων της Αττικής, η συμπλήρωση του προκαθορισμένου αριθμού των 372 νεωσοίκων και της Σκευοθήκης του Φίλωνος, που συμπληρώνει η οργάνωση της εφηβείας σε μια υποχρεωτική διετή στρατιωτική θητεία για όλους, συμπεριλαμβανομένων και των ακτημόνων θητών, στους οποίους χορηγείται δωρεάν ο σπλιτικός εξοπλισμός και τροφή 4 οβολών (εικ. 3) και των δημοσίων έργων που συνδέονται με την εφηβεία όπως το Λύκειον γυμνάσιο και το πλυσίον στάδιο (εικ.4). Εξίσου σημαντική με την πολεμική θωράκιση υπήρξε για το Λυκούργο και η μνημειακή προβολή της δημοκρατικής Αθήνας. Μετά το 335 π.Χ. η οικοδομική δραστηριότητα επεκτείνεται -σύμφωνα πάντα με το περικόλειο πρότυπο- στην ανανέωση ολόκληρου του φά-

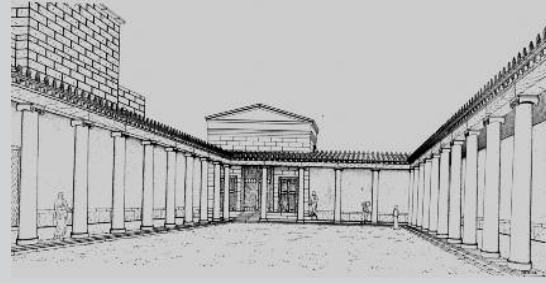
σματος των δημόσιων και θρησκευτικών κτηρίων, από τον Κεραμεικό (Πομπείον) (εικ.5) την Αγορά (μνημείο επωνύμων (εικ.6), βουλευτήριο, ιερό Πατρώου Απόλλωνος, νότια στοά, μεγάλο περιστύλιο (εικ.7), κρήνες) και την Πνύκα (εικ.8) έως το Ασκληπιείον και το θέατρο του Διονύσου (εικ.9 και 10), τη στοά του Τελεστηρίου της Ελευσίνος και το Αμφιθέριο του νεοαποκτηθέντος Ωρωπού, που συμπληρώνουν πρακτικά έργα, όπως αυτό της ύδρευσης (αναγκαίο ίσως λόγω της παρατεταμένης ξηρασίας) με την κατασκευή ενός νέου υδραγωγείου (του "Αχαρνικού οχετού"). Η αναστήλωση της λαμπρής κλασικής παράδοσης δεν περιορίζεται στα κτήρια: την αναμόρφωση του θεάτρου συνοδεύει ως χαρακτηριστικό δείγμα του κλασικιστικού πνεύματος της Αθηνών, η ανέγερση των ανδριάντων των τριών μεγάλων τραγικών (εικ.11), και η δημοσίευση των έργων τους, όπως και του καταλόγου των νικητών όλων των δραματικών αγώνων. Προϋπόθεση για την άσκηση μιας παρόμοιας πολιτικής μεγαλείου υπήρξε ο διπλασιασμός των ετησίων προσόδων της πόλης από 600 σε 1200 τάλαντα. Στα 12 χρόνια της δραστηριότητάς του, λέει ο Πausanias, το δημόσιο συγκέντρωσε συνολικά 14.500 τάλαντα (6.500 τάλαντα περισσότερα από τα 8.000 που είχε επί Περικλέους) σύμφωνα με άλλους 18.500 τάλαντα, και τούτο -όπως τονίζουν οι πηγές- χωρίς να προβεί σε κατασχέσεις περιουσιών ή άλλα μέτρα που θα οδηγούσαν την πόλη σε μίζερια. Το λυκούργειο οικονομικό θαύμα βασίστηκε σε δύο βασικές κατευθυντήριες γραμμές:

1ο Στην άμεση προσφυγή στον ιδιωτικό τομέα, δηλαδή ουσιαστικά εσωτερικό δανεισμό, μια πρακτική γνωστή στις αρχαίες πόλεις, που εδώ μπόρεσε να εφαρμοσθεί χάρη στην εμπιστοσύνη ("πιστευσάμενος παρά των ιδιωτών") που ενέπνεε το πρόσωπο του Λυκούργου, στον οποίο οι πλούσιοι έσπευσαν να καυθήσουν ως παρακαταθήκη 650 τάλαντα.

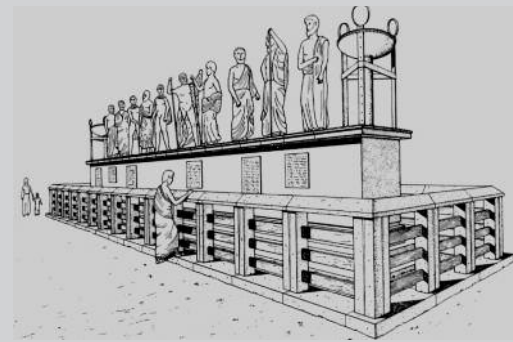
2ο Στην "αναπτυξιακή πολιτική", που -μέσω της ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας - συνεπώς και του ιδιωτικού εισοδήματος- επιτρέπει

τη διατήρηση σε ένα υψηλό επίπεδο τόσο των κρατικών εσόδων (τέλη εξαγωγών -εισαγωγών ελλειμνία κλπ) όσο και των λειτουργιών και εισφορών (αναφέρεται μόνο μια εισφορά δέκα ταλάντων για το στόλο) που επιβαρύνουν τους περίπου 2000 πλουσιότερους πολίτες. Σε πολλά σημεία (με εξαίρεση την εξόρυξη που λόγω του αυξημένου κόστους διατροφής των δούλων είχε βρεθεί σε μειονεκτική θέση) η αναπτυξιακή πολιτική του Λυκούργου συμπίπτει με τις προτάσεις που είχε διατυπώσει ο Ξενοφών (στους Πόρους ή περί Προσόδων) ήδη το 355 π.Χ.: ανάπτυξη του εμπορίου του Πειραιά και των φυσικών πόρων (γεωργία και εξόρυξη), προσέλκυση με παροχή διευκολύνσεων των ξένων (μετοίκων) για εγκατάσταση. Τις προτάσεις συνοδεύει και στηρίζει μια βαθειά πίστη στις δυνατότητες της Αττικής γης. Μέσα σ' αυτό το πνεύμα (και στο γενικό κλίμα της στροφής στην αγροτική οικονομία, εν μέρει χάρη στην αύξηση της τιμής των σιτηρών), εντάσσεται και μια πολιτική όπως θα λέγαμε αποκρατικοποιήσεων, που συνίσταται στη συστηματική εκποίηση από το 343 έως το 325/4 π.Χ. ενός μεγάλου αριθμού (υπολογίζονται σε 400-600) "τόπων δημοσίων αμελουμένων" (ιδιοκτησίας δήμων, κωμών και φατριών), με σκοπό την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση τους, όπως και στη σύγχρονη μίσθωση κτημάτων της περιουσίας των διαφόρων ιερών. Την προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων -αλλά και την δημοκρατική ιδεολογία της ισότητας- εξυπηρετούν τα μέτρα περιορισμού της ιδιωτικής- ιδιαίτερα της επιδεικτικής γυναικείας- σπατάλης, που θεσπίζει ο Λυκούργος, τα οποία θα ολοκληρωθούν με την απαγόρευση της ταφικής πολυτέλειας (παράδειγμα το μνημείο της Καλλιθέας στο Μουσείο Πειραιώς) από το Δημήτριο το Φαληρέα το 317 π.Χ..

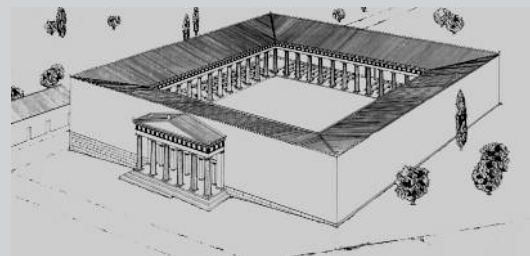
Είναι φανερό, ότι μια παρόμοια πολιτική έχει ανάγκη ενός ισχυρού ιδεολογικού (πατριωτικού και θρησκευτικού) αξιολογικού υποβάθρου. Το ίδιο πνεύμα που αποτυπώνεται στη μεγάλονση οικοδομική πολιτική και την οργάνωση της εφηβείας ως μαθήτευσης στη στρατιωτική ζωή και στη δημοκρατική ισότητα, διατυπώ-



εικ. 5 Το Πομπείον στον Κεραμεικό, αφητηρία της πομπής των Παναθηναίων



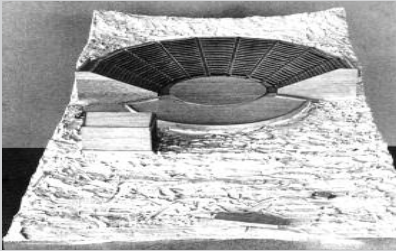
εικ. 6 Το μνημείο των επωνύμων ηρώων των 10 φυλών στην Αγορά



εικ. 7 Το μεγάλο περιστύλιο των δικαστηρίων που απεκαθύφθη κάτω από τη στοά του Αττάλου



εικ.8 Πρόπλασμα της Πνυκός, στη μορφή που πήρε επί Λυκούργου



ΕΙΚ. 9 - 10 Πρόπλασμα του διονυσιακού θεάτρου επί Περικλή (ΕΙΚ. 9) και επί Λυκούργου (ΕΙΚ. 10): διπλάσιος κώλου, κατασκευή της σκηνής και προσκηνίων



ΕΙΚ. 11 Ο Σοφοκλής του Λατεράνου, ρωμαϊκό αντίγραφο του ανδριάντα που έστησε ο Λυκούργος στο διονυσιακό θέατρο



ΕΙΚ. 12 Η περίοπτη θέση μέσα στα τείχη και απέναντι στην Ακρόπολη, όπου οι Αθηναίοι επέτρεψαν την ανέγερση του ταφικού μνημείου του εξόριστου Σύρου πρίγκιπα Φιλοπάππου (2ος αι. μ.Χ.) είναι χαρακτηριστική της δουλοπρέπειας της ρωμαϊκής Αθήνας απέναντι στους ευεργέτες από την οποία όλο και περισσότερο αυτή εξαρτάται.

νεται με μοναδική οξύτητα στον κατά του Λεωκράτους λόγο, το μοναδικό σωζόμενο από τους 15 λόγους, με τους οποίους ο Λυκούργος, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του (ανύπαρκτου στην αρχαία πόλη) εισαγγελέως, έσυρε στη δικαιοσύνη όλους αυτούς στο πρόσωπο των οποίων συμπυκνωνόταν ό,τι χαρακτήριζε την παρακμή της ιδέας της πόλης.

Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΑΙΩΝΑ Μ.Χ.

Μέσα στα 500 περίπου χρόνια που χωρίζουν το θαύμα της αναγέννησης της Αθήνας τον 4ο αι. π.Χ. από τη μεγάλη κρίση της αυτοκρατορίας των μέσων του 3ου αι. μ.Χ. ο χαρακτήρας της αρχαίας πόλης -συνεπώς και οι όροι της κρίσης- έχουν ριζικά αλλάξει. Η ελευθερία έχει χαθεί το ίδιο και η δημοκρατία. Η Αθήνα, όπως όλες οι "ελεύθερες" ελληνικές πόλεις ελέγχεται πολιτικά -και εξαρτάται οικονομικά για τις γιορτές, τα δημόσια έργα ακόμα και τη λειτουργία της- από την ευεργεσία της άρχουσας (ντόπιας ή ξένης) φιλορωμαϊκής αριστοκρατίας (ΕΙΚ. 12), ενώ από το ένδοξο παρελθόν αντλεί την περηφάνια που της επιτρέπει να ξεχωρίζει από το πλήθος των ρωμαϊκών πόλεων, αλλά και κάποια έσοδα ως πανεπιστημιακό κέντρο και τουριστικό αξιοθέατο.

Ήδη από το τέλος του 1ου αι. μ.Χ. αυτή -όπως και πολλές άλλες πόλεις της αυτοκρατορίας- είναι ήδη υπερχρεωμένη, έχοντας σπαταλήσει -χάρη στην απουσία του δημοκρατικού ελέγχου- τους περιορισμένους δημόσιους πόρους σε έργα επίδειξης, αγώνες, σε παροχές ή απαλλαγές ημετέρων, και τιμές σε ντόπιους και ξένους προστάτες. Ο αυτοκράτορας αναγκάζεται, έτσι, να επέμβει αρχικά με νουθεσίες τέλος (ήδη από το γύρισμα του 1ου στο 2ο αι. αι. μ.Χ.) με την αποστολή ειδικών αξιωματούχων, των ονομαζομένων "λογιστών" ή "διορθωτών" (correctores) με εντολή τον έλεγχο και "τη ρύθμιση των (οικονομικών) πραγμάτων των ελευθέρων πόλεων της επαρχίας της Αχαΐας", ή αργότερα (τον

3ο αι.) μεμονωμένων πόλεων. Το αξίωμα και τα καθήκοντα των λογιστών (που ίσως κάτι να μας θυμίζουν) είναι αρκετά διαφωτιστικά ως προς τα προβλήματα των πόλεων: Το κύριο έργο τους συνίσταται στον περιορισμό των δαπανών και της κατασπατάλησης των εσόδων των πόλεων. Αναζητούν και καταργούν τις φοροαπαλλαγές, ακόμα και τις δωρεές ιδιωτών που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν πρόσθετες δαπάνες για το δημόσιο ή να οδηγήσουν στην επιβολή νέων φόρων. Περικόπτουν π.χ. τον αριθμό των μελών των επισήμων αποστολών, απαγορεύουν την ίδρυση νέων αγώνων, αγαλμάτων ή δημοσίων κτηρίων για τα οποία απαιτείται πλέον αυτοκρατορική άδεια, ενώ επιβάλλουν συχνά την αλλαγή της χρήσης των σχετικών κληροδοτημάτων προκειμένου να καλυφθούν επείγουσες ανάγκες ή να συντηρηθούν παλαιά κτήρια. Ωστόσο και αυτός ο θεσμός θα εκφυλισθεί από τη στιγμή που ακόμα μέσα στον 3ο αιώνα οι διορθωτές θα εκλέγονται μέσα από την ίδια την πόλη, και η αυτοκρατορία θα έχει πάρει το δρόμο της χωρίς επιστροφή καταστροφής.

Διότι η κρίση στις πόλεις δεν αφορά μόνο τις πόλεις, αλλά απλώς αντανάκλα τη γενική -νομισματική και οικονομική- κρίση της αυτοκρατορίας. Τα αίτια είναι πολλά και παλαιά: Μια στατική, βασικά αγροτική, οικονομία, όπου η επιχειρηματικότητα περιορίζεται στη μίσθωση των φόρων, την αγορά των κυρίως αστικών- ακινήτων και την τοκογλυφία, όπου ο συσσωρευμένος στην περίοδο των κατακτήσεων πλούτος, όπως και ο φόρος των επαρχιών, εξανεμίζονται στην σπατάλη της πλούσιας τάξης, τη συντήρηση και διασκέδαση του αργού πληθυσμού της Ρώμης και γενικά των πόλεων σε βάρος της παραγωγού υπαίθρου, στη διατήρηση ενός τεράστιου στρατού για την προστασία των συνόρων, τέλος -αποτέλεσμα των προηγούμενων- ένας συρρικνούμενος πληθυσμός. Η εξάντληση του πλούτου, όταν οι κατακτήσεις σταματούν και αρχίζουν να στερεύουν και τα μεταλλεία, θα οδηγήσει

αναγκαστικά το κράτος στη νοθεία του νομίσματος, η οποία από τις αρχές του 3ου αιώνα θα αρχίσει να παίρνει απειλητικές διαστάσεις (ήδη επί Σεπτιμίου Σεβήρου (**εικ. 13**) η περιεκτικότητα σε άργυρο είναι 40-50%) για να κορυφωθεί επί Γαλλινού στα μέσα του αιώνα με την κοπή ενός επάργυρου, κατά 90-98,5% χάλκινου, πληθωριστικού νομίσματος (**εικ. 14**). Το αποτέλεσμα είναι η οικονομία να υποχωρήσει σταδιακά σε ένα ανταλλακτικό στάδιο: το κράτος να απαιτεί όλο και συχνότερα την πληρωμή του φόρου σε είδος, με όλο και μεγαλύτερες απώλειες καθώς ένα μεγάλο μέρος έως και τα δύο τρίτα του φόρου χάνεται (από φθορά ή κλοπές) στη μεταφορά, και τέλος (στα μέσα του 4ου αι.) να υποχρεωθεί να πληρώνει σε είδος και το μισθό του στρατού.

Στο τέλος του 3ου αιώνα μ.Χ. η αυτοκρατορία έχει ξεπεράσει τον εξωτερικό κίνδυνο, μοιάζει όμως με ένα οικονομικά κατεστραμμένο νοικοκυριό που δεν μπορεί να προσαρμόσει τον τρόπο ζωής του. Για να σταματήσουν τον κατήφορο, δύο αυτοκράτορες ο Διοκλητιανός και εν συνεχεία ο Κωνσταντίνος να αποδυσθούν σε ένα απελπισμένο αγώνα ενάντια στους νόμους της οικονομίας (που αρχίσαμε και εμείς να αντιλαμβάνομαστε), οι οποίοι δεν επιτρέπουν σε μια κοινωνία να συντηρήσει με τους περιορισμένους πόρους της ένα τεράστιο και περίπλοκο κρατικό οργανισμό και τον αγώνα κατά των βαρβάρων. Η λύση που θα επιλέξουν οι δύο αυτοί στρατιωτικοί ηγέτες ήταν η ενίσχυση της κεντρικής εξουσίας, με σκοπό την επιβολή αυστηρής πειθαρχίας σε ολόκληρη την κοινωνία και την οικονομία, μια λύση που θα οδηγήσει, όμως σε μια αναπόφευκτη γραφειοκρατική σκλήρυνση (και το φυσικό επακόλουθο συνοδό της, που είναι η διαφθορά) και τελικά στην καστοποίηση της κοινωνίας.

Ο Διοκλητιανός θα δημιουργήσει ένα υγιές νόμισμα (**εικ. 15**), και με μια μοναδική σε έκταση νομοθετική δραστηριότητα (περίπου 1200 διατάγματα, προστάγματα και γνωματεύσεις) θα προσπαθήσει να εξαλείψει την απάτη, να προστατεύσει τον αδύνατο, το δού-

λο, τη γυναίκα, το φτωχό από τον πλούσιο και οφειλέτη από τον τοκογλύφο. Την εκτίναξη των τιμών θα θελήσει να συγκρατήσει με το περίφημο αγαρανομικό διάταγμα του 301 μ.Χ., που συνοδεύει ένας λεπτομερέστατος κατάλογος των ανωτάτων τιμών όλων των αγαθών και υπηρεσιών **(εικ. 16 και 17)**, που στήθηκε σε κάθε πόλη της αυτοκρατορίας (αντίγραφα του βρίσκονται ακόμα και μικρές πόλεις όπως το Γεράκι της Λακωνίας ή η Θέλπουσα της Αρκαδίας), ένα ντοκουμέντο εξαιρετικά χρήσιμο για μας, το οποίο όμως στην πράξη δεν είχε καμία επιτυχία. Τη διάλυση της διοίκησης θα θελήσει να αποτρέψει με την δημιουργία ενός τεράστιου στρατιοκοποιημένου (και τελικά διεφθαρμένου) γραφειοκρατικού οργανισμού, ο οποίος επιβάρυνε ακόμη περισσότερο τα ταμεία του κράτους και αύξησε τα φορολογικά βάρη, και την κρατικοποίηση όλων των τομέων της παραγωγής, των μεταφορών κλπ, με αποτέλεσμα την απονεύρωση της κοινωνίας και το πάγωμα της οικονομίας. Τέλος, να σταματήσει την τάση φυγής των πολιτών από τα βάρη που συνεπαγόταν η φορολογία και των δημοτικών αρχόντων από τις οικονομικές υποχρεώσεις των αξιωμάτων τους θα επιβάλει (ολοκληρώνοντας έτσι το κακό), την υποχρεωτική και κληρονομική καθήλωση όλων στην κατάσταση τους: του δημοτικού σύμβουλου στη θέση του, του αγρότη στον αγρό του, του επαγγελματία στη συντεχνία του, υπαλλήλου και του στρατιώτη στην υπηρεσία του, με λίγα λόγια την καστοποίηση της αυτοκρατορίας, προς όφελος της άνεργης και αδιάφορης (αλλά επικίνδυνης) μάζας των κατοίκων της μεγάλης πόλης που τρέφει και διασκεδάζει το σύστημα (στη Ρώμη 135 μέρες το χρόνο, 175 τον 4ο αι. μ.Χ., είναι αφιερωμένες σε γιορτές και θεάματα, οι υπόλοιπες στην ανάμνηση τους και στην αναμονή των επομένων) και μιας αριστοκρατίας οχυρωμένης στις εξοχικές επαύλεις της, που η κρατική εξουσία δεν τολμά να πλησιάσει ή να φορολογήσει. Για τη Δύση οι βάρβαροι και ο Μεσαίωνας ήταν μια ορατή κατάληξη, όπως και για την Ανατολική το Βυζάντιο.



εικ. 13 Αργυρό δηνάριο με προτομή του Σεπτιμίου Σεβήρου



εικ. 14 Πληθωριστικό νόμισμα (χάλκινος επάργυρος "αντωννινιανός") με την προτομή του Γαλλιηνού από θησαυρό που βρέθηκε στο λιμάνι του Πειραιά



εικ. 15 Στα σκληρά και χοντροκομμένα χαρακτηριστικά του Διοκλητιανού διακρίνεται η θέση του ταπεινής καταγωγής ιθιυρίου στρατιωτικού ηγέτη που ανέλαβε να σώσει την καταρρέουσα αυτοκρατορία

131 11 12
 ΕΙΝΑΠΟΥΚΡΑΔ
 ΕΙΝΑΠΟΥΚΡΑΔ
 5 ΟΙΝΟΥ ΠΕΙΚΗΝΟΥΝΟΥ
 ΤΙΒΟΥΡΕΙΠΑΛ
 ΓΑΒΕΙΝΗΙΟΥΠΑΛ
 ΑΛΛΗΝΗΙΟΥΠΑΛ
 10 ΔΕΙΤΟΥΠΑΛΖΑ
 ΦΑΡΕΡΙΝΟΥΕΙΝΟΥΠΑΛ
 ΟΙΝΟΥΠΑΛΛΑΙΟΥΡ
 15 ΟΙΝΟΥΠΑΛΛΑΙΟΥΕΥΤΕΙ
 ΤΟΓΙΤΑΛ
 ΟΙΝΟΥΠΑΛΛΑΙΟΥΕΥΤΕΙ
 ΚΡΕΒΗΝΙΟΥΠΑΛ
 20 ΙΥΘΟΥΠΑΛΖΑ
 ΚΑΡΘΗΝΟΥΕΙΝΟΥΠΑΛ
 ΧΡΥΣΑΤΙΚΟΥΠΑΛ
 ΕΥΗΝΟΥΠΑΛΖΑ
 25 ΕΥΕΜΑΤΟΥΠΑΛΖΑ
 ΚΑΝΔΕΙΟΥΠΑΛ
 ΑΥΓΗΝΟΥΠΑΛ
 30 ΡΟΓΓΑΤΟΥΠΑΛΖΑ
 ΕΛΛΑΙΟΥ
 ΟΜΦΑΚΙΝΟΥΠΑΛ
 ΔΕΥΤΕΡΟΥΕΥΜΑΤΟΥ
 35 ΧΥΔΑΙΟΥΠΑΛΖΑ
 ΡΑΦΑΝΙΟΥΠΑΛΖΑ
 ΟΥΖΟΥΕΙΤΑΛΚΟΥΣΑ
 ΓΑΡΟΥΕΥΜΠΡΩΦΕΙ
 ΑΛΑΤΟΣΚΡΙΑ
 40 ΑΛΛΑΚΟΝΔΕΙΟΥΠΑΛ
 ΜΕΛΙΤΟΣΠΡΩΤΕΙΟΥ
 ΜΕΛΙΤΟΣΔΕΥΤΕΡΟΥ
 ΜΕΛΙΤΟΣΠΡΩΤΕΙΟΥ
 ΚΡΕΥΣΚΟΙΡΕΙΟΥΠΑΛ
 ΒΟΕΙΟΥΠΑΛΛΑ
 45 ΑΓΙΕΙΟΥΠΑΛΒΑΤΕΙ
 ΔΟΥΛΟΥΠΑΛΛΑ
 ΗΜΕΡ
 ΡΕΤΕΧΝΕΙΤΗΤΡΕΦ
 ΗΜΕΡ
 ΤΟΥΡΩΤΕΧΝΕΙΤΗΡ
 ΗΜΕΡ
 51 ΤΟΝΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΥΟΚΑΥΤΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΑΡΑΡΙΩΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΙΑΡΙΩΚΕΝΤΗΤΡΕΦΗ
 ΜΕΡΧΙΑ
 55 ΟΕΤΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΓΡΑΦΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΓΡΑΦΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 60 ΚΩΛΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΤΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΟΛΛΑΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 65 ΕΙΦΗΜΕΡΧ
 ΝΕΒΟΛΑΚΕΡΑΜΕΙΒΑΛΛΑ
 1 ΘΟΥΣΔΕΚΑΤΕΚΑΣ
 ΝΕΚΥΤΗΤΡΕΧΟΝΤ
 ΝΕΚΥΤΗΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 70 ΟΒΟΛΑΙΕΠΑΙΝΟΥ
 ΤΟΕΥΑΥΤΩΤΩΝΤΡΕ
 ΝΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΛΑΡΙΩΝΤΩΝΗΛΑ
 ΥΡΩΝΑΡΙΩΤΡΕΦΗΜ
 75 ΜΕΙΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΚΑΛΗΝΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΙΑΤΡΩΚΑΡΦΩΝΚΑΙΟ
 ΙΣΜΟΥΚΑΤΗΤΡΕΦΗΜ
 80 ΠΑΝΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΕΩΣΚΑΘΕΝΕΚΑΣΤΟΝΚ
 ΗΝΟΚ
 85 ΥΡΕΚΑΘΕΚΑΣΤΟΝΑΝΟ
 ΥΡΕΚΑΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 ΤΟΝΤΡΕΦΗΜΕΡΧ
 90 ΤΟΝΤΡΕΦΗΜΕΡΧ

Εικ. 16 και 17. Δύο στήλες από το περίφημο αγορανομικό διάταγμα του Διοκλήσιανου: στην πρώτη (εικ. 16) οι ανώτατες τιμές για τρόφιμα (κρασί, λάδι, μέλι, κράτα διαφόρων προελεύσεων και ποιτητών), η δεύτερη (εικ. 17) τα ανώτατα ημερομίσθια για τεχνίτες διαφόρων ειδικοτήτων, ναυτες κλπ. Σημειώτερον ότι στο ημερομίσθιο περιλαμβάνεται και η διατροφή

Αρχαιολογικό «Πανόραμα» από την



Αρχαιολογικό Μουσείο Αθήνας: ένα όραμα αρχίζει να υλοποιείται

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας αποτελεί ένα όραμα και ένα αίτημα δεκαετιών. 97.300 αρχαιότητες, που έμεναν αθέατες από το ευρύ κοινό, περιμένουν τη στέγασή τους. Μια πόλη με πάνω από 33 αιώνων ιστορία διεκδικεί τη θέση που της αξίζει στο μουσειακό χάρτη.

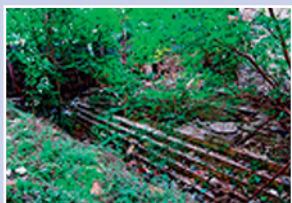
Ήδη δρομολογήθηκε διεθνής διαγωνισμός αρχιτεκτονικών προτάσεων με βάση τις αποφάσεις του Συμβουλίου Μουσείων και έτσι το όραμα πλησιάζει πιο κοντά στην πραγμάτωση του. Σύμφωνα με τους όρους του διαγωνισμού το νέο Μουσείο θα έχει συνολική επιφάνεια 15.240 τ.μ. εκ των οποίων οι εκθεσιακοί του χώροι θα καταλαμβάνουν έκταση 4.200 τ.μ. και θα οικοδομηθεί, σε μια έκταση 30.000 τ.μ., με υπόγειο πάρκινγκ 3.000 τ.μ., στην Ακαδημία Πλάτωνος - στον αρχαιολογικό χώρο δηλαδή όπου ο Πλάτων ίδρυσε τη φιλοσοφική του σχολή το 387 π.Χ.

Το Μουσείο θα παρουσιάζει στην ουσία ένα διαχρονικό πανόραμα της πόλης των Αθηνών. Αγγεία με πανέμορφες παραστάσεις, αλλά κι απλά καθημερινής χρήσης, νομίσματα και σταθμά, εργαλεία, κάτοπτρα, κοσμήματα, παιχνίδια και ειδώλια, γραφίδες, μάσκες και ορόσημα, τιμητικά ψηφίσματα και πορτρέτα και επιγραφές είναι μερικά μόνο από τα αντικείμενα που θα βρουν θέση στις προθήκες του νέου μουσείου.

Περίοπτη θέση ωστόσο προβλέπεται για τη λίθινη πλάκα που σημαίνει το όριο της Ακαδημίας Πλάτωνος, το επιτύμβιο από τον οικογενειακό τάφο του ρήτορα του 4ου αι. π.Χ. Λυκούργου, αλλά κι ένα κράνος που έχει το σχήμα καπέλου για τον ήλιο (πέτασος).

Μέσα από εννέα ενότητες τα εκθέματα θα διατρέχουν την ιστορική διαδρομή της πόλης, τους ιδρυτικούς της μύθους, τα γεγονότα που καθόρισαν την πορεία της, αλλά και την ταυτότητά της.

Ο αθέατος ναός της Αφροδίτης στη Θεσσαλονίκη



Ο ναός της Αφροδίτης είναι ένας υστερο-αρχαϊκός ναός ιωνικού ρυθμού του 6ου αι. π.Χ. και βρίσκεται στην πλατεία Αντιγονιδών στη Θεσσαλονίκη. Στα ρωμαϊκά χρόνια μετακινήθηκε στη σημερινή

του θέση για να αποτελέσει τμήμα ενός προαστίου γεμάτου ιερά. Ό,τι έχει απομείνει κρύβεται πίσω από μια μεταλλική κατασκευή. Η πυκνή βλάστηση και η άναρχη σύγχρονη δόμηση κάνουν αθέατα τα θεμέλια του.

Από το 1936 (οπότε έγιναν και οι πρώτες ανασκαφές) μέχρι το 2000 (που ξανάρχισαν οι έρευνες) δεν υπήρχε καμιά πρωτοβουλία για την ανάδειξη του. Τότε ήρθαν στο φως, μετά και την κατεδάφιση σύγχρονου κτιρίου που τα κάλυπτε, τα κατάλοιπα του ναού: ελληνορωμαϊκά αγάλματα αλλά και σημαντικά αρχαιότερα αρχιτεκτονικά μέλη. Ορισμένα από αυτά είναι που εκτίθενται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Όμως το ύψος των κτιρίων φτάνει τα επτά μέτρα και δεν μπορούν να εκτεθούν σε καμία αίθουσα του μουσείου, έτσι ώστε να προβληθούν σε όλο τους το μεγαλείο. Δυστυχώς ο χώρος δεν ανήκει στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, αλλά σε ιδιώτη. Έτσι διατυπώνονται διαφορετικές απόψεις για το μέλλον του.

Μινωικό ιερό κορυφής στο όρος Βρύσινας Ρεθύμνου



Το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο ενέκρινε ομόφωνα την κήρυξη ως αρχαιολογικού χώρου περιοχής στο όρος Βρύσινας, στο Ρέθυμνο, έκτασης 672 στρέμματα, όπου αποκαλύφθηκε το σημαντικότερο ιερό κορυφής της δυτικής Κρήτης. Το ιερό λειτούργησε από την παλαιοανακτορική περίοδο (1900-1700 π.Χ.) μέχρι και το τέλος της μινωικής εποχής (1450-1050 π.Χ.).

Κατά την τελευταίες ανασκαφές ήρθαν στην επιφάνεια 820 ειδώλια, ανθρωπόμορφα, γυναικεία και ανδρικά, ομοιώματα μελών του ανθρώπινου σώματος, αρκετά ζωόμορφα -ορισμένα από τα οποία μικρογραφικά- όπως επίσης και κεραμικά, τμήματα πήλινων πλακιδίων που φέρουν επάνω ειδώλια πτηνών και διπλών κεράτων, καθώς και πολλά πήλινα σφαιρίδια. Το πιο εντυπωσιακό όμως αντικείμενο ήταν μία λίθινη τετράπλευρη σφραγίδα από βαθυκόκκινο ίασπη, που φέρει σε όλες τις πλευρές της εγχάρακτα σημεία της μινωικής ιερογλυφικής γραφής, της αρχαιότερης γραφής των Μινωιτών.

Το 2010 οι αρχαιολόγοι βρήκαν κι άλλα σημαντικά αρχαία αντικείμενα: μετάλλινους λατρευτές, χάλκινους μικρογραφικούς πελέκει, χάλκινα ομοιώματα εχειριδίων, καθώς και λίθινα σκεύη - ανάμεσά τους ένα πιθανότατα αιγυπτιακό.

Και επίσημα αρχαιολογικός χώρος η Δήλος



Απίστευτο! Η Δήλος δεν ήταν μέχρι πρόσφατα κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος! Κι όμως το νησί όπου γεννήθηκαν ο Απώλλων και η Άρτεμις μόλις στις 22 Νοεμβρίου κηρύχθηκε αρχαιολογικός χώρος. Το εύλογο ερώτημα είναι γιατί τόσο αργοπορία; Όπως εξήγησαν οι αρμόδιοι η ανάγκη προέκυψε από τα αιτήματα που υποβάλλονταν για χρηματοδότηση έργων. Η μεγάλη ζημιά είχε γίνει στο παρελθόν με τις λαθρανασκαφές και με τη μεταφορά μαρμάρων για το χτίσιμο της Παναγίας της Τήνου.

Ήδη η Δήλος έχει ενταχθεί στην UNESCO και προστατεύεται ως μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Κάθε χρόνο γίνεται πόλος έλξης χιλιάδων επισκεπτών. Μάλιστα το 2011 το επισκέφθηκαν 20.000 περισσότερα άτομα από πέρυσι. Αύξηση που οφείλεται, σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις, στην αύξηση των τουριστών από τη Νότια Αμερική, οι οποίοι έχουν αρχαιοελληνική παιδεία.

Η έπαυλη του Ηρώδη Αττικού στην Κηφισιά



Τμήμα συγκροτήματος των ρωμαϊκών χρόνων έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη σε οικόπεδο επί των οδών Ραγκαβή και Τατοίου 12 στην Κηφισιά. Το ερώτημα που 'βασανίζει' τους αρχαιολόγους είναι εάν πρόκειται για την έπαυλη του Ηρώδη Αττικού ή απλώς αποτελεί ένα τμήμα της μεγάλης ιδιοκτησίας του; Άμεση απάντηση δεν μπορούν να δώσουν αν και πολλά στοιχεία μαρτυρούν τον άνδρα και την εποχή του.

Πράγματι είναι γνωστό από αρχαίες πηγές, ότι ο Ηρώδης ο Αττικός διέθετε λαμπρή έπαυλη στην Κηφισιά. Αλλά και τα ευρήματα συνηγορούν σε κάτι τέτοιο, αφού η χρονολόγηση τους αρχίζει από τον 2ο μ. Χ. αιώνα, την περίοδο δηλαδή κατά την οποία έζησε.

Το συγκεκριμένο τμήμα που αποκαλύφθηκε θα διατηρηθεί, όπως αποφάσισε το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, χωρίς ωστόσο να υπάρξει απαλλοτρίωση. Το σύγχρονο κτίσμα θα ανεγερθεί πάνω από τα αρχαία, τα οποία ωστόσο θα διατηρηθούν ορατά και επισκέψιμα με ανεξάρτητη είσοδο από αυτήν της οικίας. Άλλα ενδιαφέροντα ευρήματα, είναι μία βάση αγάλματος αλλά και υπολείμματα τοικογραφιών με διακόσμηση. Να σημειωθεί ότι το συγκρότημα ήταν σε χρήση ως και τον 5ο μ. Χ. αιώνα ενώ στο ίδιο οικόπεδο αποκαλύφθηκαν και μεταγενέστερα αρχαία του 11ου μ. Χ. αιώνα.

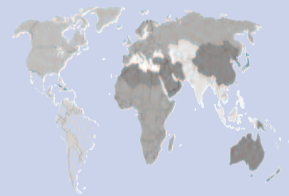
Ενοποίηση και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Νικόπολης



Με στόχο την ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου, της Νικόπολης στην Πρέβεζα, έκτασης 13.500 στρεμμάτων, εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, η τροποποιημένη πρόταση συγκοινωνιακών έργων. Σύμφωνα με την πρόταση: υποβαθμίζονται και βελτιώνονται οδοί, ενώ δημιουργούνται τέσσερις προσβάσεις, χώροι στάθμευσης και ισοπέδοι κόμβοι, καθώς και υπόγεια διάβαση πεζών. Πιο συγκεκριμένα θα υποβαθμιστεί το τμήμα της εθνικής οδού που διέρχεται από τον αρχαιολογικό χώρο, σε αντίθεση με την

παλαιά οδό που αναβαθμίζεται, ενώ βελτιώνεται η σύνδεση με τη βιομηχανική περιοχή. Η αρχαία Νικόπολη χτίστηκε από τον Αύγουστο, τον πρώτο αυτοκράτορα της Ρώμης, για να τιμήσει τους θεούς που τον βοήθησαν στη νίκη του επί του Μάρκου Αντωνίου και της Κλεοπάτρας στη μεγάλη Ναυμαχία του Ακτίου, το 31 π.Χ.

Αρχαιολογικό «Πανόραμα» από τον



Αιγυπτιακές αρχαιότητες στις νέες αίθουσες του Μουσείου Ashmolean της Οξφόρδης



Στις 26 Νοεμβρίου εγκαινιάστηκαν οι νέες εντυπωσιακές αίθουσες του Μουσείου Ashmolean όπου στεγάζεται η πολυδάπανη (κόστους 5 εκατ. λιρών) έκθεση με τις αρχαιότητες από την Αίγυπτο και τη Νουβία.

Το πιο ενδιαφέρον τμήμα του μουσείου είναι οι μούμιες και οι αιγυπτιακές συλλογές που καλύπτουν 5.000 χρόνια ιστορίας, όπως και τα αντικείμενα, που το μουσείο είχε στην κατοχή του από την ίδρυσή του, το 1683.

Το Μουσείο αφότου ξανάνοιξε ανακαινισμένο τις πύλες του το 2009 και τετραπλασίασε τον αριθμό των επισκεπτών του κόβοντας 1,2 εκατ. εισιτήρια τον πρώτο χρόνο. Σε αντίθεση με πολλά μουσεία, τα οποία δείχνουν αμχανία ή διαταγμούς ως προς την έκθεση ανθρώπινων καταλοίπων, το Ashmolean θα παρουσιάσει δυο φορές περισσότερες μούμιες, πολλές εκ των οποίων θα εκθεθούν για πρώτη φορά.

Ο επιμελητής της έκθεσης Λίαμ ΜακΝαμάρα είπε ότι οι υψηλές αισθητικές, κλιματολογικά ελεγχόμενες προθήκες μπορούν να θεωρηθούν ως μία συνέχεια της επιμονής των αρχαίων Αιγυπτίων να διατηρήσουν το σώμα και να εξασφαλίσουν τη μεταθανάτια ζωή. Η μούμια μιας γυναίκας εκτίθεται με τη μετάφραση της αναθηματικής επιγραφής της, την οποία οι επισκέπτες καλούνται να προσφέρουν δυνατά προκειμένου να διασφαλίσουν πως η γυναίκα θα έχει αρκετή τροφή στον άλλο κόσμο.

Επίσης για πρώτη φορά ξανασμίγουν τα γλυπτά της Ξακουστής για την ομορφιά της βασίλισσας Νεφερτίτης (η οποία μέχρι τώρα βρισκόταν στο Βρετανικό Μουσείο) με τον σύζυγο της φαραώ Ακενατόν.

Οι ανασκαφές στο θέατρο της Νέας Πάφου της Κύπρου



Στις ανασκαφές του 2011, στην περιοχή του αρχαίου θεάτρου της Νέας Πάφου, συμμετείχε ομάδα 20 Αυστραλών αρχαιολόγων και φοιτητών του Πανεπιστημίου του Σίδνεϊ οι οποίοι συνέχισαν τις έρευνες που διεξάγονται τα τελευταία 16 χρόνια. Η Πάφος υπήρξε πρωτεύουσα της Κύπρου κατά την Ελ-

ληνιστική και τη Ρωμαϊκή περίοδο και σήμερα αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Το θέατρο λειτουργούσε για πάνω από έξι αιώνες αφού κτίστηκε με την ίδρυση της Νέας Πάφου (3ος αι. π.Χ. - 4ος αι. μ.Χ.). Φέτος διανοίχθηκαν δύο ανασκαφικές τομές: η πρώτη βρίσκεται στο κέντρο του νυμφαίου, στα νότια του θεάτρου. Το νυμφαίο (στεγασμένο συντριβάνι), μήκους 20 μ. και πλάτους 5μ., αποτέλεσε το επίκεντρο των ερευνών για τα τελευταία τρία χρόνια. Το νυμφαίο της Πάφου (1ο αιώνα μ.Χ.) βρίσκεται μεταξύ του θεάτρου και της βορειότερης ρωμαϊκής οδού που έχει κατεύθυνση Ανατολή-Δύση. Ήταν κτισμένο με μεγάλες λαξευμένες λίθους και διέθετε κόγχη στην οποία τοποθετούνταν γλυπτά. Επίσης αποκαλύφθηκε και ψηφιδωτό δάπεδο (με απλή διακόσμηση που περιλαμβάνει αστεροειδείς απεικονίσεις) και ένας τοίχος επενδυμένος με υδραυλικό κονίαμα.

Η δεύτερη τομή διανοίχθηκε στα δυτικά του νυμφαίου και νότια του θεάτρου. Εδώ αποκαλύφθηκαν μεσαιωνικοί τοίχοι που ανήκουν σε κτίρια της περιόδου των Σταυροφοριών τα οποία ανεγέρθηκαν πάνω από τα κατάλοιπα του θεάτρου.

Ρωμαϊκό λουτρό στη Μητρόπολη Σμύρνης



Εδώ και 20 χρόνια συνεχίζονται οι ανασκαφές στην αρχαία Μητρόπολη, 40 χλμ. νοτιοανατολικά της Σμύρνης. Για πρώτη φορά εντοπίστηκε το 1972. Οι πρόσφατες ανασκαφές έφεραν στο φως ρωμαϊκό λουτρό, ορθογώνιου σχήματος, καλυμμένο με ψηφιδωτά. Το λουτρό περιλαμβάνει μάλιστα και δύο αγάλματα: του Δία και της Θέας Τύχης. Βρέθηκαν επίσης μορφές μονομάχων και άλλα ευρήματα της αρχαίας πόλης που ανήκουν στη Γεωμετρική περίοδο και στους ελληνιστικούς χρόνους. Το ρωμαϊκό λουτρό, που αποκα-

λύφθηκε, είναι μικρότερο από άλλα της αρχαίας πόλης, και συμπεριλάμβανε ένα χώρο άθλησης. Χρονολογείται στον 2ο αι. π.Χ., όταν αυτοκράτορας ήταν ο Αντωνίνος Πίος.

Η Μητρόπολη ιδρύθηκε κατά την πρώιμη Εποχή του Χαλκού έχει δηλαδή μια ιστορία 5.000 ετών. Οι ανασκαφές αποκάλυψαν κεραμική από την πρώιμη και μέση Εποχή του Χαλκού, αντικείμενα της περιόδου των Χεττιτών, αλλά και από την κλασική αρχαιότητα, τους ελληνιστικούς και τους ρωμαϊκούς χρόνους, καθώς και τη βυζαντινή και την οθωμανική περίοδο.

Φοινικικός πολιτισμός: "αυτός ο άγνωστος"



Για πρώτη φορά οργανώνεται στην Ελλάδα, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, μία έκθεση που επιχειρεί να φωτίσει την αιγυπτιακή παρουσία των Φοινίκων και τη σχέση τους με τους αρχαίους Έλληνες. Η έκθεση έχει τίτλο "Έλληνες και Φοινίκες στα σταυροδρόμια της Μεσογείου" και πραγματοποιείται από τις 20 Δεκεμβρίου ως τις 20 Ιουνίου 2012.

Αρχαιότητες από ελληνικά μουσεία και εφορείες αρχαιοτήτων που είχαν εισαχθεί από τη Φοινίκη καθώς και αντικείμενα που προέρχονται από την Ελλάδα και έχουν βρεθεί σε ανασκαφές στο Λίβανο (χάλκινη φιάλη του 10ου αιώνα

π.Χ. που βρέθηκε στην Κνωσό και φέρει φοινικική επιγραφή με 12 γράμματα, χάρτες που δείχνουν τους θαλάσσιους εμπορικούς δρόμους της εποχής και καταγράφοι τι ειδών προϊόντων διακινούνταν, εποπτικό υλικό από ανασκαφές, στην Ελλάδα - Ελεύθερνα, Ερέτρια, Λευκαντί - και στο Λίβανο).

Η έκθεση προσπαθεί να ανιχνεύσει τις σχέσεις Ελλήνων και Φοινίκων κατά την Μινωική περίοδο, την Μυκηναϊκή, μετά τον 11ο μέχρι τον 6ο αιώνα, όπου οι Φοινίκες κυριαρχούσαν εμπορικά στη Μεσόγειο και στο Αιγαίο και ίδρυσαν αποικίες, όπως την Καρχηδόνα και άλλες στην Σαρδηνία και στην Ιταλία. Η ανίχνευση αυτή συνεχίζεται μέχρι το μεγάλο ορόσημο για τους Φοινίκες που είναι η άλωση της Τύρου (332 π.Χ.) από τον Μ. Αλέξανδρο οπότε η Φοινίκη και η ευρύτερη Ανατολή αποτελούν τμήμα της ελληνιστικής οικουμένης και εντάσσεται στο βασίλειο των Σελευκιδών.

Ως ειδικό θέμα αντιμετωπίζεται στην έκθεση (και δικαιολογημένα) η υιοθέτηση της αλφαριθμητικής γραφής, αφού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ορόσημα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού (τέλη του 9ου με αρχές του 8ου αιώνα π.Χ.)

Βιομηχανική περιοχή" και συνεταιρισμοί στον αρχαίο Σελινούντα



Συγκεντρωμένα κεραμοποιεία, σε μια περιοχή 600μ., που εφάπτονται με τα τείχη της πόλης, ανακάλυψαν στα περίχωρα του αρχαίου Σελινούντα της Σικελίας (7ος-3ος αι. π.Χ.), Γερμανοί επιστήμονες του Πανεπιστημίου της Βόννης. Οι αρχαίοι Έλληνες δημιουργούσαν ως φαίνεται οργανωμένες βιομηχανικές περιοχές έξω από τις πόλεις, για να προστατεύουν τους κατοίκους από τη δυσσομία και το θόρυβο.

Σε ένα άλλο συμπέρασμα που οδηγούνται από τις ανασκαφές οι αρχαιολόγοι είναι ότι οι κεραμοποιοί συσπειρώνονταν σε συνεταιρισμούς και χρησιμοποιούσαν από κοινού τους κλιβάνους, οι οποίοι είχαν διάμετρο έως και επτά μέτρα. Επίσης ανακάλυψαν ότι στην πρώιμη φάση του Σελινούντα, οι κατοικίες και τα εργαστήρια συνυπήρχαν, αν και ορισμένα κεραμοποιεία βρίσκονταν ήδη στην άκρη της πόλης -γεγονός που οι επιστήμονες θεωρούν ως ένδειξη ενός υποτυπώδους πολεοδομικού σχεδιασμού. Κατά τη διάρκεια του 5ου αι. π.Χ. οι χώροι κατοικίας και εργασίας άρχισαν να διαχωρίζονται.

ΣΦΑΙΡΑ

Συλλογή ειδήσεων για τον Πειραιά του 1960 μέσα από δημοσιεύματα του περιοδικού «ΣΦΑΙΡΑ»

Έχω στη συλλογή μου έναν ογκώδη τόμο με τον τίτλο "ΣΦΑΙΡΑ, εικονογραφημένον περιοδικόν", έκδοση της Εργατικής Εστίας, φύλλα 114-137 του έτους 1960 (Γραφεία Πολυτεχνείου 8, Αθήνα), παλιά προσφορά του φίλου μου Παύλου Μπαλδούχου. Ξεφυλλίζοντάς τον πρόσφατα, είδα ανάμεσα στα αμέτρητα, ποικίλης ύλης κείμενα, αρκετά άρθρα με μεγάλο πειραικό ενδιαφέρον. Επιλέγω κάποια από αυτά και παρουσιάζω σε συτομία τις πλέον σημαντικές παραγράφους τους.

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΝΑΡΙΞ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ.

[Φύλλο της 15-1-1960]. Την Παρασκευή 8 Ιανουαρίου έγινε εις τα Αθηναϊκά θέατρα και εις το Δημοτικόν Πειραιώς, η έναρξις των θεατρικών παραστάσεων της Εργατικής Εστίας, δια τους εργατοϋπαλλήλους των δύο πόλεων. Αι παραστάσεις θα δίδωνται εκάστην Παρασκευήν με ώραν ενάρξεως την 8ην μ.μ. ώραν. Ο κ. Απόστολος Αβδής, υποδεχόμενος τους εργατοϋπαλλήλους.. καλωσόρισε τους εργάτας με θερμούς λόγους: "Καλώς ωρίσατε στο θέατρό μας. Και είμαι πολὺ ευτυχής, που σήμερα για πρώτη φορά, και σαν θιασάρχης και σαν Πειραιώτης εγκαινιάζω στην ιδιαίτερη πατρίδα μου, την πρώτη παράσταση της Εργατικής Εστίας... Γι' αυτό σεις, ιδίως οι Πειραιώται πρέπει να γίνετε οι διαπρύσιοι κήρυκες του γεγονότος αυτού. Διότι από σας ξεκινάει η εργασία. Είθε η πόλις της Εργασίας". ΙΧρ. Χασ. (Χρήστος Κ. Χασάπης) 1.

ΣΚΙΤΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ.

Χάρις στο ενδιαφέρον της Εργατικής Εστίας, το βράδυ της περασμένης Παρασκευής, ένας ολόκληρος κόσμος εργαζομένων, μία πρώτη φουρνιά, άφησε πίσω του τις έγνοιες της καθημερινής βιοπάλης κι' έτρεξε στο Πασαλιμάνι ν' απολαύση την χαρά και το γέλιο που αφειδώς σκορπίστηκε απ' τη σκηνή του θεάτρου "Πάλλας". Ο εργαζόμενος Πειραιάς χειροκρότησε τον Απόστολο Αβδή και για ένα ακόμη λόγο. Διότι είναι Πειραιώτης. Τα ενδύματα των ανδρών και των γυναικών, αι αμφιέσεις, έδειχναν ότι όλοι τούτοι δεν ήλθαν στο θέατρο για να κάνουν επίδειξη της μόδας και του λούσου, αλλήλ για να γλυκάνουν τον ψυχικό τους κόσμο, τον κουρασμένο από την αδιάκοπη δουλειά. ΙΜ. Προβατάς].

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΟΡΟΚΑΔΑ.

[Φύλλο της 1-2-1960]. Η θυελλώδης σοροκάδα της 12ης Ιανουαρίου - σωστή θεομηνία - σάρωσε τις περισσότερες ελληνικές ακτές. Στον Πειραιά οι ψαράδες του Κα-

λαμπάκα σήκωσαν τις βάρκες και τις μετέφεραν πάνω στα βράχια. Κι ήταν για πρώτη φορά το παράξενο θέαμα σκαφών σκαρφαλωμένων στους γκρεμούς. Γέμισε η Πειραική και τα Φάληρα μέχρι τη Βουλιαγμένη κοχύλια. Στρείδια, μύδια, κυδώνια, καρτσίνες, τσώλια των ζωντανών της θάλασσας. Βουτηγμένα στη λάσπη ξεσηκώθηκαν και στροβιλιίστηκαν και τινάχτηκαν στην άμμο. Τώρα τα κυματάκι τα ξεσέρνει απαλά και παιχνιδιάρικα. Στη Φρεατύδα βρέθηκαν και λίγα αδειανά βαρέλια από πετρέλαιο. Πάντοτε μετά τις μεγάλες τρικυμίες βγάζει η θάλασσα και τρέχουν οι φτωχοί και τα μαζεύουν και πορεύονται. Κάτι ξύλα για φωτιά, κανέναν θαλασσινός μεζές, καμιά μισογεμάτη μπουκάλα από τα ποστάλια κι' άλλα πολλά. Λένε πως κάποιοι αλλοτε γίνανε πλούσιοι. Η θάλασσα πέταξε κουτιά με κοσμήματα. Άντε βρες τους και ρώτα τους. [Γιάν. Καρ. (Γιάννης Α. Καραμήτσος)].

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΛΕΜΒΑΡΧΕΙΟ.

[Φύλλο της 1-3-1960]. Στην περιοχή του Τουρκολήμανου και κάτω ακριβώς από τον Βασιλικό Ναυτικό Όμιλο, υπάρχει ένα νεόδμητο συγκρότημα, που αποτελείται από δύο κτίρια. Μέχρι και προ εξαετίας περίπου, τα πηλώτα μέσα ψυχαγωγίας της Βασιλικής Οικογενείας εφίλοξενούντο στα υπόστεγα των άλλων Ναυτικών Ομίλων και οι εντεταλμένοι άνδρες για την συντήρησι και τον ελλιμενισμό των σκαφών, εστεγάζοντο στις εγκαταστάσεις του "Ολυμπιακού". Επί του παραλιακού λοιπόν χώρου ανηγέρθη το Λεμβαρχείο με τον προβλήτα του και τα στέγαστρά του. (Εκεί ρικνίζεται καμαρωτός ο "Κεραυνός", η πολυτελής θαλαμηγός του Βασιλέως, που την χρησιμοποιεί κάθε Δευτέρα για το ψυχαγωγικό ταξίδι του, όταν το επιτρέπουν τα καθήκοντά του). Που διανυκτερεύει; Πάνω από το κτίριο που έχει διατεθή για την στέγασι των ανδρών της υπηρεσίας του Βασιλικού Λεμβαρχείου, ανηγέρθη και ένα μικρό διαμέρισμα επιπλωμένο με το καθαίοσθητο γούστο της Βασιλίσσης Φρειδερίκης. Σε αυτό το διαμέρισμα και τα μέλη της Β. Οικογενείας αναπαύονται για λίγο, όταν κατεβαίνουν στο Τουρκολήμανο, για τα θαλάσσια σπορ τους. ΙΒ.- (Με αυτά τα αρχικά υπογράφει εδώ ο Θ. Βλάσσης). ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΑ ΠΑΖΑΡΙΑ. [Φύλλο της 24-3-1960]. Αριστερά της πλατείας Ινποδαμείας και στον παράλληλο προς τις γραμμές του ηλεκτρικού δρόμου, από τα χαράματα έχουν οι έμποροι ξεφορτώσει τις κλούβες τους με τις κότες, περιστέρια, γαλοπούλες και κάθε είδους πτηνό. Προσφέρονται ακόμη, από άλλους εμπόρους, κουνέλια, χοιρινά, γίδες, πρόβατα κι άλλα τετράποδα ζωντανά, που μοιρολατρικά περιμένουν την συνέπεια της εκεί άφιξής τους. Εδώ συναντάμε επίσης xi-

ηλιάδες καλλιθέλαδα πουλιάκια που απεγνωσμένα αγωνίζονται ν' ανακτήσουν την ελευθερία τους. Κατά μήκος του δρόμου που γίνεται το παζάρι καννίζουν τα σουβλιάκια και οι πίττες που προσφέρονται μαζί με αναψυκτικά. Άν δεν λογαριάζετε την σκόνη του δρόμου - τις άηλες μέρες εδώ κάνουν πιάτσα τὰ κάρρα - μπορείτε, με τρείς δραχμές, ν' αποηαύσετε ένα νόστιμο σουβλιάκι, αφού, όπως δήποτε, κλείσετε προηγούμενως τα μάτια σας.. Στην πηλατεία Ιπποδαμείας συναντάμε ακόμη παιδιά να κρατάνε στα χέρια τους, και να πουλάνε φυσικά, μονά περιστέρια, που όπως δήποτε, θα τα κλαίη το ταίρι τους. Η ασήμαντη όμως αυτή λεπτομέρεια, δε μειώνει την αξία που έχει για ένα ολόκληρο κόσμο του Πειραιά, τούτο το Κυριακάτικο παζάρι που έρχεται να δώση κίνησι, τόνο και χρώμα σε μια γωνιά του επινείου μας. ΙΜ. Προβατάς].

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ. [Φύλλο 1-5-1960].

Εκεί τα παιδιά θα παρακολουθήσουν τον οργανισμό της δουλειάς και την προσφορά του ανθρώπινου μόχθου. Κάθε κρηπίδωμα του Πειραικού λιμανιού κι ένας καινούργιος τομεύς ενεργείας, με το δικό του απαιτούμενο σύστημα εργασίας. Κάθε βήμα και νέες εικόνες, ώστε



ν' αποκομίζονται χίλιες δυό εντυπώσεις... Πιό κάτω η ιχθυόσκαλα και εν συνεχεία κρηπίδωμα για φορτοεκφόρτωσι οπρωικών και άλλων εμπορευμάτων εσωτερικού. Πλησιάζοντας προς το κρηπίδωμα Αγίου Νικολάου, μπορούν οι ξεναγούμενοι να θαυμάσουν τα πλευρισμένα υπερωκέανεια. Εκεί, οι δύο τεράστιες αίθουσες αποσκευών και παραπηλεύως το κτίριο του Κεντρικού Λιμεναρχείου. Από το Λιμεναρχείο ως τον προβλήτα Β. Κωνσταντίνου πλευρίζουν τα Μεσογειακά σκάφη και εν ανάγκη και τα υπερωκέανεια. Ακόμα μιά αίθουσα αποσκευών στον προβλήτα Β. Κωνσταντίνου. Εν όψει τώρα του κρηπίδωματος της νηοδόχης του Δημαρχείου. Εδώ εξυπηρετούνται οι ταξιδεύοντες στα νησιά του Αργοσαρωνικού, καθώς και τα μικρά φορτηγά (μότορσις) που εκτελούν ταξίδια εσωτερικού. Πιό κάτω, οι δύο προβλήτες της Ακτής Τζελλήνη με τα πλευρισμένα πλοία, τα δρομολογούμενα για λιμένας εσωτερικού. Από το Δημαρχείο ως του Τζελλήνη και καθ' όλο το μήκος της παραλίας, μιά αέναη κίνησι από επιβάτας, αχθοφόρους, μικροπωλητάς. Αποχαιρετισμοί, καλωσώρισματα, συμφωνίες, διαπληκτισμοί. Και κάθε τόσο κι' ένα σφύριγμα. Το ένα καράβι έρχεται, τ' άλλο σαλπάρει... Πάντως, ο γύρος του Πειραικού λιμανιού, αποτελεί, αναμφισβήτητα, ένα πρώτου βαθμού εκπαιδευτικόν περίπατον. Ας επωφεληθούν της ευκαιρίας όλη τα Δημόσια και ιδιωτικά Γυμνάσια. [·Λ (Θ. Βλάσσης)].

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΜΠΑΛΜΕΤΑ ΤΗΣ ΔΟΡΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ. [Φύλλο της 1-

7-1960]. Και μιά παρένθεσις: Πέρυσι, το καλοκαίρι, το συγκρότημα της Δόρας Στράτου φιλοξενήθηκε στον χώρο του Αρχαίου θεάτρου, στο Πασαλιμάνι του Πειραιώς και κατάφερε να δώση 100 συνεχείς παραστάσεις, που τις παρηκοιούθησαν και τις χειροκρότησαν 40.700 θεαταί, εκ των οποίων περισσότεροι από τους μισούς ήταν ξένοι. Ύστερα απ' αυτή την αναμφισβήτητη επιτυχία, τα Λαϊκά Μπαλμέτα εγκαταστάθηκαν κι' εφέτος στον χώρο του Αρχαίου πειραικού θεάτρου, αφού τούτο διαμορφώθηκε, ώστε να περιλαμβάνη ανέτως καθημένους άνω των χιλίων θεατών. Και κάθε βράδυ, δικοί μας και πάμπολλοι ξένοι, που κατακλύζουν τον χώρο του Αρχαίου θεάτρου, κυριολεκτικά μαγεύονται από τις παραστάσεις, τις ηλαιοισωμένες όχι μόνον από τα βασικά στελέχη του συγκροτήματος, αλλά και από τις συμμετέχουσες λαϊκές χορευτικές ομάδες, που έρχονται από τα διάφορα μέρη της Ελλάδος. [Θ. Β - ζ (Θ. Βλάσσης)].



ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ. Δεν πρόκειται για το γνωστό τραγούδι

της ταινίας του Ντασέν. Εδώ, απλούστατα, πρόκειται να κάνουμε μιά γνωριμία με τα πραγματικά παιδιά του Πειραιά, τα απλά και δουλειοτάρικα.. Προς την οδό Παλαμνιδίου. Σε δρόμους παράλληλους κι όσο παίρνει το μάτι μας, χτυπήματα σφυριών, φλόγες καμινιών και βουίσματα τόνων. Από τη Λεύκα μέχρι τον Άγιο Διονύση, το ένα πηλαί στ' άλλο, μηχανουργεία, λιβητοποιεία, κυτήρια, μεταλλουργεία και κάθε είδους εργοστάσια, που με τις μηχανές, τα σφυριά, τους τόνους, τις βαρείες και τ' άλλα εργαλεία, δίνουν τη δυνατότητα στα άξια πειραικά χέρια, να τρώνε τα σίδερα, που λένε, να τα λιώνουν και να τα μορφοποιούν.. Από τον Άγιο Διονύση κατηφορίζουμε προς το λιμάνι.. Στους λιμενεργάτες το βδέμμα μας. Μυρμήγκια δουλειοτάρικα που πάνε κι' έρχονται ασταμάτητα, μεταφέροντας όσα οι πελώριοι γερανοί και τα μουγκρίζοντα βίντζια βγάζουν από τα σωθικά των φορτηγίων καραβιών.. Μπροστά μας, συνέχεια το διαρκώς εναλλασσόμενο σκηνικό του λιμανιού.. Τα παιδιά του Πειραιά στο στοιχείο τους. Θαλασσοπούλια. Δεύτερο στίτι τους τα καράβια.. Όσο κι' αν ξεμακραίνουν ταξιδεύοντας στις απέραντες θάλασσες, μένουνε πάντα νοσταλγοί του πειραικού μουράγιου, όπου κάποιο δικό τους πρόσωπο θα τους περιμένη.. Με σιδερένια μπράτσα σκαρφαλωμένοι στις σκαλωσιές οι μάστοροι δουλειοούνε τα ηλεκτροτρύπανα, για ν' αλλοήσουν τις φθαρμένες θαλαμίνες.. Τα παιδιά του Πειραιά με τη μαχαίρα του χασάπη, με τον κασμά του οικοδόμου, με τη μπλούζα του μπακάλη, με τον πήχυ ή με την πέννα του υπαλλήλου, με τα χέρια στο βολάν, με τη τσάντα του γυρολόγου, με τη μόστρα του μικροπωλητή ή φορώντας την τόσο τιμημένη ναυτική κολλήρινα. Θ' ανεβαίναμε τα σκαλιά της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και θα ρίχναμε μιά ματιά στα σπουδάζοντα παιδιά του Πειραιά, που σκυμμένα στα σοφά βιβλία, αφιερώνουν καρδιά και νου για να μπουνε εφοδιασμένα με γνώσεις στον μεθαιριανό αγώνα της επιστημονικής τους καριέρας. Μακάρι να μας έμενε λίγος καιρός να παρακολουθήσουμε τα παιδιά του Πειραιά ακόμα και στις έξω της δουλειάς τους ώρες. Να μπαίναμε μαζί τους στο γήπεδο για να ενθουσιαστούμε κι' εμείς βλέποντας τις αγαπημένες τους ποδοσφαιρικές ομάδες, να αγωνίζονται και τους βιρτουόζους της μπάλλας - κι' αυτά παιδιά του Πειραιά - για να προσθέτουν τίτλους τιμής στην πόλη τους.. Αξίζει πραγματικά τον κόπο να κατεβαίνη κανείς συχνότερα σ' αυτήν την πόλη και ν' ανταμώνει τα παιδιά του Πειραιά.. [V. - (Θ. Βλάσσης)]



ΠΕΙΡΑΪΚΑ & άλλα...

ΠΕΙΡΑΪΚ

Αφιερωμένη στην πολύπλευρη, πολυσήμαντη δράση του Λιμενικού Σώματος και του Εμπορικού Ναυτικού κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν η επετειακή εκδήλωση για την 28η Οκτωβρίου 1940 που οργανώθηκε από τον Πειραιϊκό Σύνδεσμο την Τετάρτη 2 Νοεμβρίου 2011. Κύριοι ομιλητές ήταν: οι υποναύαρχοι Λ.Σ. ε.α. κ. Κώστας Μ. Σταμάτης με θέμα: «Λιμενικό Σώμα κι Εμπορικό Ναυτικό στον πόλεμο 1940-45» και Γεώργιος Καλαφώνης με θέμα «Δράση του Λιμενικού Σώματος στον πόλεμο του 1940 και την κατοχή».

Συμμετείχε η Φιλαρμονική του Δήμου Πειραιώς και το πρόγραμμα παρουσίασε η Έφορος Καλλιτεχνικού Π.Σ. κα Πόπη Καλούδη. Χαιρετισμούς απηύθυναν η πρόεδρος του Π.Σ. κα Φερενίκη Π. Θεοχάρη, ο α΄ αντιπρόεδρος του Π.Σ. κ. Ευάγγελος Ν. Αθηναίος και η έφορος του Φιλολογικού του Π.Σ. κα Τούλα Π. Μπούτου.

Το νέο Δ.Σ. του Ομίλου για τη Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας (Ο.Δ.Ε.Γ.)

Πειραιώς συγκροτήθηκε σε σώμα υπό την ακόλουθη σύνθεση:

Γεώργιος Παυλίδης, πρόεδρος

Τούλα Μπούτου, Αντιπρόεδρος

Θεόδωρος Καναβάρης, Γεν. Γραμματέας

Ιωάννης Αδαμόπουλος, Ταμίας

Βενετία Βαλλιανάτου, Αμαλία Λεοντακιανάκου και Γεώργιος Μπρισκόλας, μέλη.

«**Η μοναδική Ελληνική Χλωρίδα**» ήταν το ξεχωριστό θέμα που οργάνωσε ο Φυσιολατρικός και Πολιτιστικός Σύνδεσμος Πειραιώς «ΖΗΝΩΝ» την 24η Νοεμβρίου 2011, ημέρα Πέμπτη στην αίθουσα εκδηλώσεων του με ομιλητή τον κ. Γεώργιο Σφήκα.

Μαρία Κιουρί - Έναν αιώνα αργότερα ήταν η ενδιαφέρουσα βραδιά που οργάνωσε το ίδρυμα «ΚΑΙΤΗ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ» την 28 Νοεμβρίου 2011, ημέρα Δευτέρα. Προλόγισαν η Μαριλένα Π. Λασκαρίδου, πρόεδρος του Ιδρύματος, ο κ. Michal Klinger, πρέσβυς της Πολωνικής Δημοκρατίας και κ. Nour Dine Amlaiky, ακόλουθος επιστημονικής και πανεπιστημιακής συνεργασίας της Γαλλικής Πρεσβείας.

Κύριοι ομιλητές ήταν ο κ. Πέτρος Ραπίδης, τ. Διευθυντής Ινστιτούτου Πυρηνικής ΕΚΕΦΕ «Δημόκριτος» με θέμα: Μαρία Κιουρί: «Μια ρομαντική της Φυσικής» και η κα Λασκρατία Λάκκα, βιολόγος, επιστημονική ερευνήτρια με θέμα: «Ποιές παραδειγματικές αλλαγές έφερε η ανακάλυψη της ραδιενέργειας».

Κείμενα απέδωσαν οι ηθοποιοί Κατερίνα Διδασκάλου και Αλίκη Μωυσιάδου.

Η «Φιλολογική Στέγη Πειραιώς» οργάνωσε την Πέμπτη 8 Δεκεμβρίου 2011 και ώρα 8 μ.μ. στο αίθριο της Δημοτικής Πινακοθήκης Πειραιώς ενδιαφέρουσα εκδήλωση με ομιλητή τον ιστορικό ερευνητή κ. Δημοσθένη Μπούκη με θέμα: «Δραχμή: η πορεία της μέσα στο χρόνο σε εύκολους και δύσκολους καιρούς».

Προβλήθηκαν πρωτότυπες, φωτεινές διαφάνειες και στο πιάνο η Κική Σβίγκου.

Ο Σύλλογος Φίλων Μουσικής Πειραιά σε συνεργασία με τη Φιλολογική Στέγη Πειραιώς και το Ωδείο Τερψιθέας οργάνωσαν την Κυριακή 11 Δεκεμβρίου 2011 απογευματινό περίπατο και παρακολούθησαν την εκλεκτή θεατρική παράσταση «Αμαντέους» στο θέατρο «Βρετάνια» που παρουσιάζεται για δεύτερη χρονιά κι αναφέρεται στην πολυδαίδαλη ζωή του μεγάλου μουσουργού Wolfgang Amadeus Mozart. Πρωταγωνιστές οι Δημ. Λιγνάδης, Χριστόφορος Παπακαλιάτης και Δανάη Σκιάδη.

Τη Δευτέρα 19 Δεκεμβρίου στο Πνευματικό Κέντρο του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Πειραιώς ο πολιτιστικός κοινωνικός σύλλογος «Εν Πλω» οργάνωσαν Χριστουγεννιάτικη Μουσική Βραδιά για την ενίσχυση των συσσιτίων του Φιλοπτώχου του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου. Συμμετείχε το Ωδείο «ΕΥΜΝΙΑ» κι οι καλλιτέχνες Γιάννης Νικολάου, Λένα Αλκαίου, Αντώνης Λαουτάρης και Πέτρος Παντέλογλου.

Στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιώς ο Όμιλος UNESCO Ν. Πειραιώς και Νήσων παρουσίασαν το ιστορικό μυθιστόρημα του Αντώνη Παπαδόπουλου «Το Δίκτυο στο Ποτάμι». Κύριοι ομιλητές ήταν ο καθηγητής Εργατικού Δικαίου Πανεπιστημίου Αθηνών και Πρόεδρος ΕΝΥΠΕΚΚ κ. Αλέξης Μητρόπουλος, ο λογοτέχνης, δημοσιογράφος κ. Γιάννης Κανατσέλης, ο κ. Δημ. Παντέλας, διευθυντής ηλεκτρονικού δικτύου κι η φιλόλογος - ιστορικός κ. Αρχοντία Παπαδοπούλου.

Σημειώνουμε επίσης την αποδημία της ευγενούς δέσποινας Μαρίας Ν. Χατζηδουλή, μητέρας της ηθοποιού και φίλης Ελευθερίας Χατζηδουλή. Η επικήδειος ακολουθία έγινε από τον ιερό ναό Αγίου Ανδρέα Δραπετσώνας και προέστη ο μητροπολίτης Πειραιώς - Σαλαμίνας Γ.Ο.Χ. κ.κ. Παντελεήμων.

Έφυγε πλήρης ημερών ο Λεωνίδας Ανδριανόπουλος. Αδελφός των Αριστείδη, Γεωργίου, Βασίλη, Στέλιου, Ντίνου και Γιάννη - πατέρα του τ. βουλευτού Ανδρέα Ι. Ανδριανόπουλου - υπήρξε μέλος της θρυλικής πεντάδας και από τις πρώτες ποδοσφαιρικές ενδεκάδες του ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ. Μαζί του έπαιζαν οι Αχιλλέας Γραμματικόπουλος (τερματοφύλακας), Κουράντης, Δημ. Σοφράς, Ι. Λεκός κι άλλοι.

«Χριστούγεννα με άρωμα Βιέννης» ήταν η πρωτότυπη μουσική εκδήλωση που παρουσίασε το «Ωδείο της Τερψιθέας» της Γεωργίας Χατζημανωλάκη υπό την αιγίδα του Δημάρχου Πειραιώς κ. Βασίλη Μιχαολιάκου στο αίθριο της Δημοτικής Πινακοθήκης Πειραιώς (Παλαιό Ταχυδρομείο). Έλαβαν μέρος μουσικοί, καθηγητές, σπουδαστές του Ωδείου Τερψιθέας (χορωδίας, χορού και μουσικών οργάνων) που έδωσαν κι ένα... άρωμα Πειραιά στα φτερινά Χριστούγεννα.

Καθήκοντα Εφόρου Κοσμητείας του Πειραιϊκού Συνδέσμου, μετά την παραίτηση της κας Δροσούλας Μούλιου, ασκεί ο πλειοψηφής ειδικός σύμβουλος κ. Κωνσταντίνος Σταυρόπουλος.

Ο κ. Ευάγγελος Αθηναίος μίλησε με θέμα: «Πειραιϊκή Λαογραφία» στην αίθουσα του Φ.Π.Σ.Π. «Ο Ζήνων» την 29.10.11.

Στο αίθριο του Παλαιού Ταχυδρομείου Δημοτικής Πινακοθήκης η Εταιρεία Γραμμάτων και Τεχνών Πειραιά οργάνωσε την 31.10.11 επιτυχημένη, τιμητική εκδήλωση για τον Γιάννη Χατζημανωλάκη, γνωστό Πειραιοδίφη, συγγραφέα κι από το 1966 Πρόεδρο της Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς. Τιμήθηκαν επίσης η συγγραφέας - δημοσιογράφος και Πρόεδρος της Ενώσεως Δημοσιογράφων Ευρωπαϊκού Τύπου και Ελένη Χατζηανδρέου και η διευθύντρια του Ωδείου Τερψιθέας, καθηγήτρια Μουσικής, φίλη κ. Γεωργία Χατζημανωλάκη - Τσαγκάρη.

Ο καθιερωμένος ετήσιος αγιασμός των Σχολών του Πειραιϊκού Συνδέσμου έγινε την 7 Δεκεμβρίου μαζί με την επίδοση των βραβείων στους διακριθέντες μαθητές και σπουδαστές.

Η τιμήση των επετείων διακεκριμένων πνευματικών ανθρώπων αξίζει να γίνεται. Έτσι τιμήθηκε η 100η επέτειος από τη γέννηση του βραβευμένου με Νόμπελ ποιητή Οδυσσέα Ελύτη στο δημοτικό σχολείο «Δελασάλ» της Ελληνογαλλικής Σχολής «Άγιος Παύλος». Επίσης για τα 160 χρόνια από τη γέννηση και 100 χρόνια από την αποδημία του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851-1911) ο Πειραιϊκός Φάρος πραγματοποίησε εκδήλωση την 13.12.2011 με ομιλητή τον πρωτοπρεσβύτερο Ιγνάτιο Παπασιπλιόπουλο, ενώ ο Σύνδεσμος Επιστημόνων Πειραιώς την 18.12.2011 οργάνωσε αφιερωματική εκδήλωση με ομιλητή τον λογοτέχνη κ. Δημήτρη Κοσμόπουλο με θέμα «Ο Παπαδιαμάντης, η Ποίηση κι η Λογοτεχνία».

Σε άλλα...



Περί χαμένων ευκαιριών και ελπίδων

I. Προ καιρού σε σοβαρή Αθηναϊκή εφημερίδα δημοσιεύθηκε γράμμα του κ. Ίωνος Βορρέ με θέμα "Το φευγαλέο όραμα ενός σπάνιου Ναυτικού Μουσείου". Εκεί μεταξύ άλλων αναφέρεται η κατά την 25η Μαρτίου 1921 "τιμητική!!!" ανατίναξη και βύθιση στα στενά της Σαλαμίνας του θρυλικού "Άρη" του Υδραίου Α. Τσαμαδού κατά τις εκδηλώσεις της 100ετηρίδος από το 1821. Χαρακτηρίζει δε τούτο "θλιβερό εορτασμό, αν όχι δολοφονία και πράξη που αποτελεί... μαύρη κηλίδα στην ιστορία και στη συνείδηση του Ναυτικού μας".

Την 26 Απριλίου 1825 ο θρυλικός "Άρης" μόνος διέσπασε τον αποκλεισμό του Ναυαρίνου από τον Τουρκοαιγυπτιακό στόλο του Ιμπραήμ και πολεμώντας και πλέοντας ανάμεσα στα θεόρατα Τρίκροτα κ.λ.π. κατόρθωσε να διαφύγει στο ανοικτό πέλαγος. Ο Ίων Βορρές θεωρεί **την ανέλκυση και αποκατάσταση του Άρη** δαπανηρή μεν αλλ' απολύτως εφικτή και την είχε εισηγηθεί στον προηγούμενο Πρόεδρο του ΔΣ του Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος Αντιναύαρχος Κων. Παραδέλλη-Παΐζη, ο οποίος προθύμως είχε ενημερώσει σχετικά και το Γ.Ε.Ν, το οποίο όμως δεν ανταποκρίθηκε.



Για την υλοποίηση δε της όλης επιχειρήσεως ο Ίων Βορρές προσέφερε τότε ένα μικρό συμβολικό ποσό για το ξεκίνημα ενός πανελληνίου εράνου, πρωτοβουλία που επικροτήθηκε θερμά από πολλούς εφοπλιστές. Η πρόταση, αν και δεν είχε συνέχεια, δεν παύει να χαρακτηρίζεται από μένα ευκαιρία.

II. Στην Αρχαία Αγορά των Αθηνών έγινε συγκέντρωση πολιτών με αίτημα τη μη κατάχωση του **Βωμού των δώδεκα Θεών** από τις γραμμές του ΗΣΑΠ. Η ίδια δε εφημερίδα έγραψε ότι θα έπρεπε να είχε προηγηθεί το ενδιαφέρον του Κ.Α.Σ. και να μη περιέλθει το θέμα στις ενέργειες ορισμένων δωδεκαθεϊστών.

Φίλος μου φιλόδοξος θεώρησε τα έργα του ΗΣΑΠ ευκαιρία για την προβολή του βωμού που εθεωρείτο, το κέντρο της αρχαίας πόλεως, και ονειρευότο είτε την μετατόπιση είτε την υπογειοποίηση της σιδηροδρομικής γραμμής για την ανάδειξη του βωμού και την ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου. Η ανάδειξη του βωμού είναι μεν για μένα ευκαίρια, πλην όμως, υπό τις παρούσες συνθήκες την θεωρώ ανέφικτη.

III. Η ταπεινότης μου είχε προτείνει στο παρελθόν την **διενέργεια περαιτέρω ερεύνης στο χώρο ανευρέσεως των χάλκινων αγαλμάτων του Πειραιώς** το 1959, διασταύρωση Λεωφ. Γεωργίου Α' και Φίλωνος, με την χρησιμοποίηση μάλιστα ειδικών μηχανημάτων διερευ-

νήσεως του καθηγητού Γεωφυσικής του Πανεπιστημίου Πατρών Σταύρου Παπαμαρινόπουλου, χωρίς μέχρι τώρα να έχει δοθεί συνέχεια.

IV. Μια αποτυχούσα ευκαιρία, μη αναστρέψιμη νομίζω, υπήρξε η προ πολλών ετών **προσπάθεια διασώσεως απ' την ανοικοδόμηση της ακροπόλεως των αρχαίων Θηβών, της Καδμείας**, η οποία αποτελούσε τον μεγαλύτερο σε έκταση, και σημασία πιστεύω, προϊστορικό χώρο της Ελλάδος. Δυστυχώς εκτός ελαχίστων σημείων, η Καδμεία έχει γεμίσει πολυκατοικίες.

V. Μια άλλη χαμένη ευκαιρία υπήρξε η προσπάθεια **διασώσεως και αποκαλύψεως του Δημοσίου Σήματος των Αθηνών** που αρχίζει από τον Κεραμεικό και καταλήγει στην Ακαδημία Πλάτωνος. Εκεί ήταν ο τάφος του Περικλέους, Κλεισθένους κλπ. ως και πολλών πεσόντων εν πολέμω.

Η προσπάθεια αποκαλύψεως εναυάγησε και έτσι ετάφη ένας αρχαιολογικός χώρος, ένας ιερός χώρος που να μας θυμίζει διάσημους άνδρες των Αθηνών και γιατί όχι και μια λεωφόρος μήκους ενός χιλιόμετρου και πλάτους 30 μ. περίπου σε μια υποβαθμισμένη περιοχή των Αθηνών.

Όλα τα ανωτέρω θεωρούνται από διαφόρους μεγαλομανή ιδεολογήματα και φαντασιώσεις αρχαιολατρών σαν τον γράφοντα και άλλους που τα αποδέχονται.

Όμως τα θεωρώ αναγκαία για την ανάκτηση της χαμένης αξιοπρεπείας μας ως Ελλήνων.

Και τελειώνω με την ευχή του Ίωνος Βορρέ "Δεν μας απομένει πλέον τίποτε άλλο παρά να αναμείνουμε με ελπίδα και εγκαρτέρηση τις σχετικές πρωτοβουλίες και αποφάσεις των Ολυμπίων Θεών."



Αθκμήνη Παλαιοθόγου

ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εκδόσεις ΦΕΡΕΝΙΚΗ. Σελίδες 308



Η Αθκμήνη Παλαιοθόγου με τη μελέτη αυτή προσπαθεί να φωτίσει τους αθέατους πρωταγωνιστές μιας άλλης εποχής, τις γυναίκες που βρέθηκαν στο παρσκήνιο ή στην πρώτη γραμμή των ιστορικών εξελίξεων του ελληνικού παρελθόντος.

Παρ' όλο που το βιβλίο δεν είναι πολιτικό, ούτε ιστορικό, εν τούτοις μέσα από τις σελίδες του ζωντανεύουν τα πορτρέτα Πριγκιπισσών της Ελλάδας και περιγράφονται γνωστά περιστατικά άμεσα συνδεδεμένα με τη μοίρα τους και τις περιπέτειες της Πατρίδας μας.

Με αντικειμενικότητα, λιτή περιγραφή, γλαφυρό λόγο, η συγγραφέας οδηγεί τον αναγνώστη σε ένα νοσταλγικό ταξίδι πίσω στο χρόνο.

Γερ.-Νικ. Μπ.

Χρήστος Αθ. Μούλιας

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

(1902 - 1986)

Ένας "ήσυχος και τίμιος διάλογος" με το έργο του Αίμου Αυρήλιου

Εκδοτικός Οίκος Α.Α.ΛΙΒΑΝΗ. Σελίδες 222



Με αυθορμητισμό και ξεχωριστό μεστό λόγο, ο συγγραφέας εξιστορεί στο βιβλίο αυτό την πνευματική εξέλιξη του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, σύστοιχα με τις περιστάσεις του βίου του και την πολυκύμαντη μακρά πολιτική διαδρομή του, προσφέροντας στον αναγνώστη

μια συναρπαστική και αντιπροσωπευτική προσέγγιση, προς την υψηλή και καθολική πνευματικότητα, την αδιάλλακτα γενναία και ευθυτενή πολιτική πορεία, τη μνημειώδη αρετή του βίου του.

Το πόνημα, ενώ αποφεύγει τις εγκωμιαστικές υπερβολές, δεν μπορεί να ξεπεράσει τις αδυναμίες που προκύπτουν από το δίκαιο θαυμασμό του συγγραφέα για το ήρώα του. Έναν ήρωα που έφυγε από τη ζωή πνευματικά βαθύπλουτος και ηθικά περιστεφής.

Γερ.-Νικ. Μπ.

Γεώργιος Ι. Σούρλας

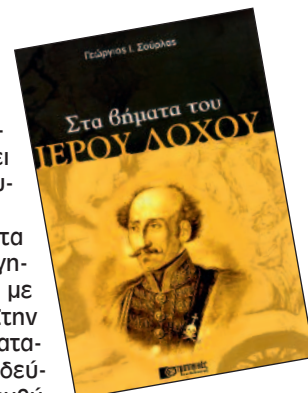
Στα βήματα του ΙΕΡΟΥ ΛΟΧΟΥ

Στρατηγικές εκδόσεις. Σελίδες 192

Το οδοιπορικό που ακολουθεί ο συγγραφέας έχει καθορισμένη διαδρομή. Περιπατά στα βήματα του Ιερού Λόχου, διέρχεται από τόπους (Κισινάου, Ιάσιο, Φωξάνη, Δραγάτι ...) από τους οποίους διαχέονται έντονα πατριωτικά συναισθήματα, εμβαθύνει σε γεγονότα και κυρίως συναντά νοερά τις υπερβατικές μορφές των πρωταγωνιστών.

Το πόνημα, διαρθρώνεται σε δύο μέρη, τα οποία όμως διαπλέκονται ως προς την αφήγησή του, σαν δύο παράλληλες διαδρομές, με διαφορετική χρονική στιγμή εκκίνησης. Στην πρώτη, εκτίθενται τα απαραίτητα για την κατανόηση του θέματος ιστορικά γεγονότα. Στη δεύτερη διαδρομή (προσωπική), η ιστορία κατευθύνει τα βήματα σε τόπους που αναγορεύθηκαν σε διαχρονικά σύμβολα και ταυτόχρονα αποτελεί την προσωπική μαρτυρία του συγγραφέα για τα συγκλονιστικά περιστατικά, που εγκαινίασαν την πορεία της Ελλάδας προς την ανεξαρτησία.

Γερ.-Νικ. Μπ.



Διονύσιος Π. Αθικανιώτης

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΟΥΝΑΡΗ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1902 - 1922

Ιδιωτική Έκδοση. Σελίδες 302

Η μελέτη του Δρ. Διονυσίου Αθικανιώτη δεν αποτελεί βιογραφία του Αχαιού πολιτικού, αλλά προσπάθεια ανάδειξης των πρωτοποριακών ιδεών του Γούναρη. Γι' αυτό και στο πόνημα δεν γίνεται αναφορά στα βιογραφικά του στοιχεία, μήτε στο τέλος της πολιτικής του δράσης που ταυτίζεται χρονικά με το δραματικό βιοηολογικό του τέλος.

Είναι μια πολύ προσεκτική μελέτη μέσα από την οποία, η τόσο παρεξηγημένη στην ιστορία μας προσωπικότητα του Δημητρίου Γούναρη, εμφανίζεται ως το πρώτο ανανεωτικό ρεύμα που επένευσε την ελληνική πολιτική σκηνή.

Ο Δ.Γούναρης, ήταν από τους λίγους πολιτικούς της εποχής του που επιθυμούσε αναθεώρηση του Συντάγματος ώστε να δοθεί δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες, καθώς και μεγαλύτερη πρόσβαση γι' αυτές στην αγορά εργασίας. Ήταν εκείνος που ετάχθη υπέρ του συνδικαλισμού και του δικαιώματος στην απεργία, υπέρ της μείωσης των φορολογικών βαρών για τις ασθενέστερες τάξεις, προτείνοντας την προοδευτική φορολογία. Αγώνιστηκε υπέρ της απλής αναλογικής και της θέσπισης στενής εκλογικής περιφέρειας, έτσι ώστε να μη χρειάζονται οι υποψήφιοι την παρέμβαση των κομματάρχων. Υπήρξε ο εισηγητής των ευρέων απαλλοτριώσεων των μεγάλων ιδιοκτησιών για τη διανομή κληρών στους ακτήμονες, αλλιά και ο οραματιστής του νόμου των κοινωνικών ασφαλίσεων. Περισπούδαςτος, γλωσσολογικός, λαμπρός νομικός, εξαίρετος κοινοβουλευτικός, εντυπωσιακός ρήτορας. Δεν διέθετε όμως πολιτική ευελιξία και αντιδρούσε στην έννοια της σκοπιμότητας και των πολιτικών συμβιβασμών.

Το βιβλίο αυτό δίνει μια άλλη διάσταση για όλους εκείνους που επιθυμούν να δουν την περίοδο του 1922 με αμεροληψία.

Γερ.-Νικ. Μπ.



Μουσεία 21ου Αιώνα

Σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες ίσως θεωρείται δεδομένη, όμως η παροχή των βασικών υπηρεσιών προς τον επισκέπτη είναι κάθε άλλο παρά αυτονόητη στους ελληνικούς αρχαιολογικούς χώρους.

Σε αυτό το πρόβλημα, το οποίο ενδεχομένως συνδέεται με το χαμηλό ποσοστό επανεπισκεψιμότητας των μνημείων της χώρας, επιχειρεί να δώσει λύση το υπουργείο Πολιτισμού μέσω ενός τριετούς προγράμματος αναβάθμισης υπηρεσιών σε χώρους και μνημεία. Στον πρώτο χρόνο υλοποίησής του, 75 αρχαιολογικοί χώροι απέκτησαν βασικές υποδομές, όπως χώρους υγιεινής και 102 -από 42 το 2010- βρίσκονται πλέον στην κατηγορία Α3, παρέχουν δηλαδή και κάποιες επιπλέον υπηρεσίες.

Απολογισμός

"Στόχος μας είναι να παρέχουν όλα τα μνημεία τις βασικές υπηρεσίες προς τον επισκέπτη", δήλωσε ο υπουργός Πολιτισμού και Τουρισμού Παύλος Γερουλάνος, κατά τη διάρκεια του απολογισμού για τη μέχρι τώρα πορεία του προγράμματος, που πραγματοποιήθηκε χθες το μεσημέρι στο Μουσείο της Ακρόπολης. Μέσα στο 2012, οι χώροι με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα, ξεκινώντας από την Ακρόπολη, αναμένεται να αναβαθμιστούν σε Α1 κατηγορία.

Πιο συγκεκριμένα, 17 αρχαιολογικοί χώροι έχουν επιτέλους αποκτήσει ενημερωτικές πινακίδες, εννέα έχουν εξοπλιστεί με φυλάκια, εκδοτήρια και πωλητήρια, ενώ σε 28 έχουν εγκατασταθεί αυτόματοι πωλητές νερού και αναψυκτικών. Παράλληλα, έχουν τυπωθεί συνολικά έξι εκατομμύρια ενημερωτικά φυλλάδια με ενιαία ταυτότητα για το σύνολο των αρχαιολογικών χώρων, τα οποία διανέμονται και σε ξενοδοχεία, ενώ έχουν σχεδιαστεί 36 νέα εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά. Στο άμεσο μέλλον, το αναψυκτήριο του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου θα προστεθεί στα 29 αναψυκτήρια μουσείων και μνημείων, που τέθηκαν σε λειτουργία το τελευταίο έτος, ενώ έτοιμοι είναι ήδη οι επίσημοι οδηγοί για τη Στοά του Αττάλου και την Αρχαία Αγορά Αθηνών.

Της Χριστίνας Σανούδου

Η επαναλειτουργία 33 πωλητηρίων και 13 μηχανημάτων έκδοσης εισιτηρίων -δοκιμάζονται ήδη στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και την Ακρόπολη- αποτελεί το πρώτο βήμα στην υπερπήδηση δύο σημαντικών εμποδίων, που αντιμετώπιζε το υπουργείο τα τελευταία χρόνια ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης του ΟΠΕΠ και του σκανδάλου Siemens. "Τη νέα σεζόν, τα πωλητήρια θα είναι γεμάτα", ανέφερε η γ. γ. Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη.

Χάρη σε μία συνεργασία με τον Φάρο Τυφλών, 340 ενημερωτικά φυλλάδια κυκλοφορούν πλέον και σε γραφή Braille, τέσσερα μουσεία -ανάμεσά τους, τα Αρχαιολογικά Μουσεία Θεσσαλονίκης και Δελφών- αποκτούν χώρους αφής και οπτικές διαδρομές, ενώ στο Μουσείο της Ακρόπολης οι επισκέπτες με προβλήματα όρασης μπορούν να ψηλαφήσουν μία πρωτοποριακής τεχνολογίας κάτοψη του Ιερού Βράχου.

Επιπλέον, 80 αρχαιολογικοί χώροι καθαρίζονται ή συντηρούνται, ενώ δεν λείπουν και οι μεγαλύτερης κλίμακας επεμβάσεις, όπως η επανακατασκευή του στεγάστρου στην Αρχαία Αγορά της Κω και η εγκατάσταση μηχανισμού αυτόματης πυρόσβεσης στον αρχαιολογικό χώρο της Σαμοθράκης.

Σημαντική προσθήκη

Μερικές από τις σημαντικότερες προσθήκες που αναμένεται να δούμε μέσα στο 2012 είναι η διάθεση προϊόντων του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων μέσω Διαδικτύου και η δυνατότητα αυτόματης ξενάγησης στα μνημεία με τη χρήση κινητού τηλεφώνου. Προϊόντα για τα πωλητήρια των αρχαιολογικών χώρων θα έχουν την ευκαιρία να σχεδιάζουν και οι κατά τόπους εφορείες αρχαιοτήτων, αντλώντας έμπνευση από τον πολιτιστικό πλούτο κάθε περιοχής. Τέλος, το υπουργείο Πολιτισμού προκηρύσσει διαγωνισμό ιδεών για τη δημιουργία λογότυπου, που θα είναι κοινός σε όλα τα μουσεία και τα μνημεία της χώρας, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία μιας ενιαίας ταυτότητας.

Το πρόγραμμα αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, που αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2013, πραγματοποιείται από τις υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ σε συνεργασία με το ΤΑΠ, καθώς και άλλους φορείς, όπως ο ΕΟΤ, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και εθελοντικές οργανώσεις, ενώ μέρος του κόστους καλύπτεται από χορηγία του ΟΠΑΠ.



Νέα Ευρήματα από Δανούς Αρχαιολόγους στο Μικρολίμανο



Από το 2002 Δανοί αρχαιολόγοι εξερευνούν τα αρχαία λιμάνια της Ζέας και της Μουνιχίας (Μικρολίμανο). Οι δυσκολίες για την ενάλια αρχαιολογία είναι πολλές και οι προκλήσεις ακόμη περισσότερες. Γιατί οι επισημάνοντες αυτοί εργάζονται σε συνθήκες κίνησης των λιμανιών, με αγκυροβολημένα σκάφη, σε νερά μολυσμένα από βαρέα μέταλλα, τοξικές ουσίες, λάσπη και σκουπίδια και χαμηλή ορατότητα.

Παρ' όλα αυτά η ερευνητική ομάδα που συμμετέχει στο Zea Project τα πήγε αρκετά καλά το 2011. Η ομάδα αυτή λειτουργεί υπό την αιγίδα του Δανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, τη διεύθυνση του δρ Bjørn Loven από το Πανεπιστήμιο της Νότιας Δανίας και την εποπτεία της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων και της ΚΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Η έρευνα είχε ως αποτέλεσμα την αποτύπωση σε χιλιάδες φωτογραφίες αρχιτεκτονικών μελών μέσα και γύρω από τον Πύργο Μ-Τ3 των βυθισμένων οχυρώσεων και των νεωσοίκων.

Χρησιμοποιήθηκαν ειδικές υποβρύχιες αρχαιολογικές μέθοδοι για να ερευνηθούν τα αρχαία υπολείμματα σε βάθος που κυμαίνεται από 3 εκατοστά μέχρι και περισσότερο από 3 μέτρα.

Βόρεια του Πύργου Μ-Τ3 και κάτω από το σημερινό κυματοθραύστη στο Μικρολίμανο οι Δανοί επιστήμονες ανακάλυψαν ένα τμήμα του αρχαίου οχυρωμένου μώλου, το οποίο βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση, ενώ μέτρησαν το συνολικό πλάτος του νότιου οχυρωμένου μώλου.

Στην ίδια περιοχή, πραγματοποίησαν βυθομετρήσεις οι οποίες θα βοηθήσουν ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για τις αλλαγές που υπέστη η στάθμη της θάλασσας από την αρχαιότητα έως σήμερα. Κατέγραψαν ψηφιακά το βαθύτερο στοιχείο που εντόπισαν μέχρι στιγμής και το οποίο κατασκευάστηκε στη στεριά από ανθρώπινο χέρι.

Τα συμπεράσματα της γεωφυσικής έρευνας θα ανακοινωθούν στην Ετήσια Συνάντηση του Δανικού Ινστιτούτου της Αθήνας στις 20 Απριλίου 2012.

Με ενδιαφέρον αναμένουμε και τα νέα δεδομένα σχετικά με τους αρχαίους νεωσοίκους (κτίρια για τη φύλαξη και στάθμευση των πλοίων).

ΠΑΥΛΟΥ Ρ. ΜΠΑΛΟΓΛΟΥ

Γεν. Γραμματέως Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς

Ιστορία των λέξεων

ΕΠΩΝΥΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Πολλά είναι τα επώνυμα ονόματα με τουρκική προέλευση, στην νεοελληνική γλώσσα.

Έχουμε έτσι:

Μπαλόγλου - Μελίδης, μπαλ = μέλι και ογλού - υιός δηλ. γιος του μελιού.

Μπαλτζής - Μελάς

Μπαλτζίδης ή Μπαλτζόγλου = Μελίδης, αλλά γιος του Μελά

Αϊβατζίδης = γιός του κυδωνά. Αϊβαλί, άλλωστε είναι οι Κυδωνίες

Αϊβαζίδης = γιός του εργάτη, του κλητήρα, υπηρέτη

Αϊβατίδης = γιος του φεγγαριού, α = φεγγάρι, batı = η δύση

Ζαρίφης = κομψός, χαριτωμένος (zarıf)

Μπουγάς, από το bug = βόδι, είναι ο επιβήτωρ, ο αρχηγός

Καράογλου = Μαυρίδης

Καράογλου = το πολύ αγόρι. Εδώ το καρά προέρχεται από το ελληνικό κάργα κι επιτείνει την έννοια της λέξεως, όπως συμβαίνει και στις λέξεις καραμπουμπούνας, καράβλαχος, καρατσεκάρω.

Επίσης στα επώνυμα Καραγιάννης, Καρακώστας, Καραγιώργος, Καρακίτσος, Καρανικόλας κι άλλα το καρά υποδηλώνει τον γνήσιο κι αυθεντικό, που στις κλειστές κοινωνίες ξεχώριζε από τους παραγυιούς, ψυχογιούς ή ξενομερίτες.

Τσελεμπής σημαίνει τον κύριο ή κι αξιοπρεπή, όπως στην προσφώνηση του Μουράτ ή Μεχμέτ Τσελεμπή.

Τσελέπης είναι ο Προβατοβοσκός, όπως και Τσελέπογλου, Τσελεπάκης κι άλλα.

Τσεβρένης, Τσεβρεντζής, Τσεβρενίδης κι άλλα από το t. serven = ορίζοντας.

Τσεγκέλης, Τσιγκέλης, Τσιγκέλογλου από το t. ghenel: η αρπαγή, το τσιγκέλι.

Τσάνης από το t. fan = το κουδούνι.

Τσαμούρης, Τζαμούρης, Τσιαμούρης ή Τσαμουρτζής ή Τσαμούρογλου από το camur = λάσπη.

Τομπούλης ή Τομπούλογλου από το tombul = παχουλός

Τελάλης = κήρυκας ή μεσίτης που θεωρείται αντιδάνειο από την ελληνική λέξη διαλάλης.

Τσαμπάκης ή Τσαμάς, Τσαμπάς,

Τζαμπάτζης από s. campaz = ζωέμπορος ή schoinobátis, ή πανούργος.

Ταμπάκης: βυρσοδέψης

Τζανάκης ή Τζανάκος ή Τζαναλρίδης από το can (προφέρεται τζαν) = ψυχή ζωή και camalar (πλήθ.) οι ψυχές

Τζανσίζης από cansiz: χωρίς ψυχή

Τζανίμης, από το canim: ψυχή μου, ζωή μου

Τζίνης, από τουρκοαραβικό cin: ο δαίμων, το δαιμόνιο, όπως και το νεοελληνικό τζίνι.

Ουστάς: μάστορας, τεχνίτης από το t. usta

Ουντζής: αλευράς από το t. uncu

Τακάκης από το t. takka: πλεούμενο

Ταλαμάγκας: αυτός που λεηλατεί από το t. talamak

Αρμούτης: ο αχλαδάς από το armut = αχλάδι

Ασλάνης: το λιοντάρι, από το t. aslan

Βελής από το τουρκικό veli: κυβερνήτης, διοικητής

Βερβάτης από το τουρκικό berbat: ακάθαρτος, βρώμικος

Βερέμης από το τουρκικό verem: φθισικός

Μποσταντζής: κηπουρός

Μπονσταντζόγλου: ο γιος του κηπουρού

Βούζας από το τουρκικό buz = πάγος

Βουλβούλης (bulbul) = αηδόνι

Γαζίς (gazi) = ο νικητής

Γαϊτάνος (gautan) = κορδόνι

Γάλης (gali) = ο ακριβός, υπερτιμημένος

Γκιζίκης (gezig) = το σπυρί

Γκότσος (Koc) = το κριάρι, ο παλ-ληκάρης

Αιδίνης (aydin) = καθαρός, φωτεινός

Ακίδης = Λευκίδης, από το AK = άσπρος και AK Deniz = Το Αιγαίο Πέλαγος

Ακλής από το akli = νοσηρός

Αλαμανής = Γερμανός

Μποντούρης = Κοντός

Μπουγιούκας = Μεγάλος

Αυτά είναι τα ελάχιστα που μπορούμε να αναφέρουμε για τα τουρκικά προέλευσης τουρκικά επώνυμα, πολλά από τα οποία είναι αντιδάνεια από την ελληνική.

Εν τέλει...

Εν τέλει... η κίνηση επιβατών στο λιμάνι του Πειραιά αυξήθηκε κατακόρυφα τη δεκαετία 2002-2011 κατά 300%, των επιβατών home 200%, των επιβατών transit 340%. Οι κατάπλοι πλοίων αυξήθη-



καν κατά 138%, πράγμα που σημαίνει ότι η αύξηση της κίνησης, έχει σχέση με το μέγεθος των πλοίων, που βαίνει συνεχώς αυξανόμενο.

Αυτό όμως φαίνεται πιο καθαρά από το μέσο αριθμό επιβατών ανά πλοίο που ήταν 725 επιβάτες το 2002 και 1633 το 2010. Τα πλοία άνω των 250 μ. το 2010 ήταν 250 και το 2011 ήταν 330.

Άνω των 300 μ., το 2010 ήταν 35 πλοία και το 2011 ήταν 71 πλοία, δηλ. αύξηση 103%. Ο Πειραιάς μέχρι το Σεπτέμβριο του 2011 δέχθηκε 650.000 επιβάτες επιπλέον από ότι την προηγούμενη χρονιά.

Όλα αυτά τα στοιχεία, που αναφέρθηκαν από τον Πρόεδρο και Δ/ντα Σύμβουλο του ΟΛΠ κ. Γιώργο Ανωμερίτη σε ημερίδα, δείχνουν την ανάγκη αύξησης των προβλητών κρουαζιέρας, εφ' όσον η ζήτηση αυξάνεται αλματικά. Ο Πειραιάς μπορεί να γίνει κύριο λιμάνι αναφοράς στην κυκλική κρουαζιέρα... στην Ανατολική Μεσόγειο.

Εν τέλει... εγκρίθηκε το Επιχειρησιακό Σχέδιο (Ζετές) του Δήμου Πειραιά μέχρι το 2014. Είναι ένα Σχέδιο που φιλοδοξεί να επιλύσει στην πόλη πολλές εκκρεμότητες, του παρελθόντος αλλά και να επι-

πικειρήσει την βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη με δέσμες δράσεων και πρωτοβουλιών.

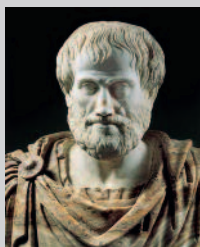
Το Επιχειρησιακό Σχέδιο είναι ένας τόμος 476 σελίδων, που η δομή του είναι



χωρισμένη σε ενότητες και τομείς δράσης, με βαθμούς προτεραιότητας, με δείκτες μέτρησης και παρακολούθησης, επιχειρεί να κάνει μια κοστολόγηση των έργων και γίνεται μια αναφορά σε πιθανές πηγές χρηματοδότησης. Από τις διάφορες δράσεις που περιλαμβάνονται ξεχωρίζουν:

- η αξιοποίηση του Πύργου ως Κέντρου Διοίκησης
- η δημιουργία παιδότοπου στο ΣΕΦ,
- η υπογειοποίηση της Λ. Ποσειδώνος και Ο. Σκυλίτση για τη βελτίωση του κυκλοφοριακού,
- η εφαρμογή της κυκλοφοριακής μελέτης με τις μονοδρομήσεις βασικών οδικών αξόνων,
- η δημιουργία επιχειρηματικής ζωής στην είσοδο της πόλης,
- η μεταβίβαση όλων των μετοχών που διαθέτει το Δημόσιο στην ΟΛΠ Α.Ε. στο Δήμο Πειραιά,
- η αξιοποίηση της Βίλας Ζαχαρίου ως Μουσείου για την Αθλητική Ιστορία, Το κόστος υλοποίησης του επιχειρησιακού Σχεδίου ανέρχεται γύρω στα 80 εκατ. ευρώ.

Εν τέλει... άρχισε τη λειτουργία του το Διεπιστημονικό κέντρο Αριστοτελικών Σπουδών στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.



Είναι ένα κέντρο μοναδικό στο είδος του και έχει ως στόχο τη μελέτη και την προβολή σε διεθνή κλίμακα του Αριστοτελικού έργου σε όλους τους τομείς. Πέρα από την ενασχόληση του Κέντρου με τη

σφαίρα της φιλοσοφίας το ενδιαφέρον θα επικεντρωθεί και σε επιστημονικά πεδία, όπως ανθρωπιστικές σπουδές, νομικές και πολιτικές, φυσικές και μαθηματικές επιστήμες, βιολογίας, επιστήμες υγείας και τεχνολογίας.

Η Πρόεδρος του Κέντρου, καθηγήτρια της Φιλοσοφίας, της Επιστήμης στο Α.Π.Θ. κ. Δήμητρα Σφενδόνη - Μέντζου, δήλωσε ότι: «Θέλουμε να δείξουμε τη σημασία του Αριστοτέλη, όχι ως ένα μουσειακό κομμάτι, που ανήκει στο παρελθόν και το θαυμάζουμε, όπως τα μουσεία, αλλά θέλουμε να δείξουμε ότι έχει μεγάλη σημασία να τον πλησιάσουμε σήμερα, να δούμε τι έχει να μας πει σήμερα».

Εν τέλει... σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα για την επισκεψιμότητα Μουσείων και Αρχαιολογικών χώρων κατά το πρώτο



οκτάμηνο του 2011 είχαμε:

Κατά τον μήνα Αύγουστο του 2011 παρατηρήθηκε αύξηση των επισκεπτών των Μουσείων σε ποσοστό 15,4% και των Αρχαιολογικών χώρων κατά 27,5% σε σύγκριση με τον Αύγουστο του 2010. Οι εισπράξεις αντίστοιχα αυξήθηκαν σε ποσοστό 6,1% για τα Μουσεία και 10,1% για τους Αρχαιολογικούς χώρους. Δεν είναι ανάλογα τα αποτελέσματα συνολικά για το πρώτο οκτάμηνο του 2011 στο οποίο είχαμε μείωση των επισκεπτών 37% και 4,2% στις εισπράξεις για τα Μουσεία, ενώ την ίδια περίοδο σημειώθηκε αύξηση 15,7% στους επισκέπτες των Αρχαιολογικών χώρων και 9,1% στις αντίστοιχες εισπράξεις.

Εν τέλει... η Ακαδημία Πλάτωνος, ένας χώρος με μεγάλη αρχαιολογική, ιστορική και συμβολική σημασία θα αναπλαστεί και θα αναδειχθεί. Ενοποιείται το σύνολο των αποθηκών, απελευθερώνοντας ένα χώρο 4 στρεμμάτων, καταργούνται οι οδοί Δράκοντος και η Κραιτύλου, που τέμνουν σήμερα το πάρκο έκτασης 135 στρεμμάτων (η κυκλοφορία θα γίνεται περιμετρικά), χαράσσονται αρχαιολογικές διαδρομές και ενοποιούνται τα μνημεία: περιστύλιο, παλαίστρα του Γυμνασίου και «ιερά καταικία» του Ακάδημου.

Ο χώρος περιφράσσεται και τοποθετούνται ενημερωτικές πινακίδες. Η μεταφορά των αποθηκών, και η συνολική διευθέτηση του χώρου θα απαιτήσει μια τριετία. Στο χώρο αυτό σχεδιάζεται επίσης η ανέγερση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας (βλ. αρχαιολογικό πανόραμα σελ. 14).

Ο Αρχαίος δρόμος, με την κατάλληλη σήμανση που ταυτίζεται με τις σημερινές οδούς Πλάτωνος και Πλαταιών θα συνδέει και θα ενοποιεί την Ακαδημία Πλάτωνος με τον Κεραμεικό.

